

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Mimořádný lidový soud v Chrudimi a proces
s Wilibaldem Kühnem

Veronika Schiebelová

Bakalářská práce

2018

Zadání práce

Zadání práce

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27. června 2018

.....

Veronika Schiebelová

Poděkování

Na prvním místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce doc. PhDr. Janu Němečkovi, Dr.Sc, za trpělivost, ochotu a udělené cenné rady.

Dále děkuji pracovníkům všech institucí a archivů, v kterých jsem hledala informace pro vytvoření této práce.

Také děkuji rodině Kühnových, za poskytnutí osobních informací a fotografií.

A nakonec děkuji své mamince za dodávání síly při studiu a za to, jak při mně vždy stojí.

Anotace

Název: Mimořádný lidový soud v Chrudimi a proces s Wilibaldem Kühnem

Předložená práce se zabývá retribučním soudnictvím v poválečném Československu. Mapuje vývoj exilové vlády, jednotlivé retribuční dekrety, okupační správu v Pardubicích a následně rozebírá podrobněji případ Wilibalda Kühna u Mimořádného lidového soudu Chrudim.

Klíčová slova: mimořádný lidový soud, retribuce, druhá světová válka, Pardubice, Chrudim

Abstract

Title: Extraordinary People's Court in Chrudim and trial with Wilibald Kuhn

The bachelor thesis deals with the retributive justice in post-war Czechoslovakia. It describes the development of government in exile, individual retributive decrees and the occupational administration in Pardubice; furthermore, the thesis analyses the case of Wilibald Kühn in Extraordinary People's Court in Chrudim.

Key words: extraordinary People's Court, retribution, Second World War, Pardubice, Chrudim

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vývoj retribučního soudnictví.....	5
2.1	Prozatímní státní zřízení Československé republiky.....	5
2.2	Prezident prozatímního státního zřízení Československé republiky.....	6
2.3	Vláda prozatímního státního zřízení Československé republiky.....	7
2.4	Dekrety prezidenta republiky.....	8
2.5	Retribuce.....	8
2.6	Norimberský proces a největší váleční zločinci.....	10
3	Retribuční dekrety.....	14
3.1	Dekret prezidenta republiky č.16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech.....	14
3.1.1	Mimořádné lidové soudy.....	16
3.2	Dekret presidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu.....	17
3.3	Dekret presidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti.....	18
3.4	Divoká retribuce.....	19
3.5	Obnovení retribuce v roce 1948.....	20
3.6	Mimořádný lidový soud Chrudim.....	21
4	Úřady Protektorátu Čechy a Morava v Pardubicích.....	23
4.1	15. březen 1939 v Pardubicích.....	23
4.2	Oberlandráty na území protektorátu.....	24
4.3	Oberlandrát v Pardubicích.....	26
4.4	Německá kriminální policie.....	27
4.4.1	Německá kriminální policie v Pardubicích.....	29
4.5	Gestapo.....	31
4.5.1	Gestapo v Pardubicích.....	31
4.6	Okupace a odboj v Pardubicích.....	32
4.7	Konec okupace v Pardubicích.....	37
5	Případ Wilibalda Kühna.....	39
5.1	Podle obžalovaného.....	39
5.1.1	Obvinění.....	42
5.1.2	Po osvobození.....	42
5.2	Svědectví od členů rodiny.....	43
5.3	Svědectví před soudem.....	45

6	Závěr.....	50
7	Resumé.....	53
8	Přílohy.....	54
9	Seznam pramenů a literatury.....	67

1 Úvod

„Vydáním tzv. velkého retribučního dekretu byl zahájen proces, jehož cílem mělo být potrestání osob, které se za okupace provinily proti československému státu. Jeden z tzv. Benešových dekretů byl vydán 19. června 1945. Proces byl upravován řadou dalších dekretů, například o Národním soudu. Poslední z nich, „o trestání některých provinění proti národní cti“, tedy malý retribuční dekret, byl vydán 27. října téhož roku. Už v době vydání dekretů bylo zřejmé, že nejde o soudnictví právní, jako spíše o soudy politické. Dekrety se staly nástrojem pomsty a procesy měly často se spravedlivými soudy pramálo společného.“¹

Jak je na této ukázce z webu České televize zřetelné, veřejnost má retribuční soudnictví v Československu v letech 1945-1947 spojeno hlavně s pomstou ze strany Čechoslováků. Bylo ale skutečně retribuční soudnictví pouhým nástrojem pomsty, jak ho často prezentují média? Nebylo naopak nástrojem spravedlnosti za strašné zločiny, ke kterým na okupovaném československém území docházelo? Samozřejmě veřejnosti jsou předhazovány pouze případy, kdy skutečně byl odsouzený nevinný a na jeho uvěznění, či dokonce popravě, mohla nést vinu i pomsta ze strany Čechoslováků. Není pochyb o tom, že v řadě případů tomu tak skutečně bylo. Jak to už na světě chodí, pomsta a zlost jsou silným nástrojem a bohužel v řadě případů skutečně mohli dostat nevinného člověka za mříže.

Válečné období je něco, co si dnes už většina lidí nedokáže ani představit. Žijeme v míru, v blahobytu, máme vše, nač si jen můžeme pomyslet. Můžeme jet, kam chceme, být, čím chceme. Období války a poválečná retribuce se pomalu ale jistě dostává do části historie, z jejíhož období již dnes nežijí lidé, kteří by o ní mohli z vlastní zkušenosti vyprávět. Jsou zachyceny stovky pamětí, jsou sepsány tisíce knih a životopisů. A přece se zdá, že to nestačí. Názor veřejnosti se dá dnes již zcela jednoduše podmanit a získat v médiích, pár dobře vykonstruovaných zpráv může zapříčinit až davové šílenství.

Je nepochybně velice důležité představovat válečná zvěrstva, stejně jako je velice důležité připomenout nevinné lidi, kteří byli v poválečné retribuci nespravedlivě obviněni. Ale je, možná dnes ještě důležitější, ukázat i případy, kde tomu bylo naopak. Případy, kde se Češi nezachovali jako pomstychtivý národ, kde se nenechali ovládnout silou retribuce. Je třeba připomenout Čechy jako národ, který si i po letech okupace, utlačování, nesvobody a všeobecně

---

¹ Velký retribuční dekret se stal také nástrojem pomsty — ČT24 — Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 12.03.2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1334691-velky-retribučni-dekret-se-stal-take-nastrojem-pomsty>

se vyskytujícího strachu, dokázal připomenout, že ne všichni, na které retribuční ukázala, jsou vinni.

Cílem této bakalářské práce je pokusit se hledat odpověď na otázku, která dodnes hýbá veřejností. Skutečně byla poválečná retribuční tak krutá a nespravedlivá a šlo spíše o udávání „sousedů sousedem“ a o vyřizování starých svárů, než o spravedlivé potrestání kolaborantů a okupantů? Byla hlavně předmětem pomsty československých občanů na všech Němcích, kteří se za války nacházeli na území protektorátu? Platil všeobecný názor že Němec = zlo? Nebo se našli mezi občany i lidé, kteří se zastali nevinného člověka, když věděli, že je nevinný? Bez ohledu na jeho národnost? Bez ohledu na to, v jaké instituci za války působil?

V první části je představen vývoj vzniku československého prozatímního státního zřízení v exilu od vzniku Protektorátu Čechy a Morava, až po uznání československé vlády a vývoj retribučního soudnictví. Stručně se zde věnuji hlavním problémům při uznání této vlády jednotlivými mocnostmi. Dále rozebírám aparát exilové vlády, jejich vývoj a vliv na tvorbu dekretů. Na konci celé kapitoly představuji stručný vývoj Norimberského soudního tribunálu, který soudil největší válečné zločince.

V druhé části první kapitoly se již konkrétně zabývám otázkou přípravy retribučního soudnictví v Československu. Postupně zde nastiňuji jednotlivé retribuční dekrety. Po představení všech třech retribučních dekretů krátce zmíním obnovení retribuční po roce 1948. Na konci kapitoly se věnuji Mimořádnému lidovému soudu v Chrudimi, u kterého byl souzen Wilibald Kühn.

V další kapitole se věnuji okupačním aparátům na území Pardubic, které jsou velice důležité vzhledem k tomu, že Wilibald Kühn v jednom z nich pracoval. V první části krátce nastiňuji březen 1939 a okupaci Pardubic. V další části představuji vznik oberlandrátů na území Československa a konkrétně se zabývám pardubickým oberlandrátem. V dalších částech se věnuji německé kriminální policii a gestapu, kde se opět zabývám hlavně pardubickými pobočkami. V následné kapitole přibližuji život v Pardubicích za války, kde rozebírám otázku zásobování a situaci s potravinami, jelikož Wilibald Kühn pracoval u hospodářských prohlídek a takové věci měl na starost. Dále jsem nemohla vynechat otázku odboje, která se nesmazatelně vryla do ulic Pardubic. Kapitola ukončuji koncem války v Pardubicích.

Následná kapitola se již naplno věnuje vlastnímu případu Wilibalda Kühna. V první části představuji jeho život před válkou a za války z pohledu jeho výpovědi. V následných dvou částech je jeho obvinění, následné osvobození a život po válce. Další část je věnována

výslechům svědků, kde jsem vybrala ty podle mě nejdůležitější s největším vědeckým přínosem k jeho případu. Takové, ze kterých je zřetelně znát Kühnova povaha. Výsledky jsou doprovázeny autentickými citacemi z konkrétních výpovědí svědků. Celá kapitola je protkána vzpomínkami jeho syna, které jsem s ním sepsala při osobním setkání.

Obecná část práce věnovaná exilové vládě a retribučnímu soudnictví byla vypracována na základě literatury pojednávající o problematice retribučního soudnictví a mimořádných lidových soudů. V otázce počátku dekretů byla pro mě hlavním východiskem základní práce největšího českého znalce problematiky Jana Kuklíka *Mýty a realita tzv. Benešových dekretů*.²

V otázce retribuce, retribučních dekretů a mimořádných lidových soudů to pak byla práce amerického historika Benjamina Frommera *Národní očista*³, nebo první fundamentální práce o mimořádných lidových soudech Mečislava Boráka *Spravedlnost podle dekretu*.⁴ V kapitole o Mimořádném lidovém soudu v Chrudimi jsem zase vycházela ze studie Zuzany Dubové *Mimořádný lidový soud v Chrudimi*⁵ publikované v Sborníku prací východočeských archivů v roce 2008. Pár dodatečných informací o MLS Chrudim jsem čerpala také ze studie Jaroslava Nečase *Legionáři před Mimořádným lidovým soudem v Chrudimi 1945 - 1948*.⁶

Pro část o pardubickém životě za protektorátu jsem využila hlavně publikaci *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války*⁷ z roku 2012. Pracovnice Krajské knihovny v Pardubicích shromáždily velkou řadu výpovědí pamětníků, z nichž vznikl tento sborník. Je to velice zdařilá práce vydaná Krajskou knihovnou v Pardubicích. Práce mapuje velice podrobně všechny aspekty válečného života: kulturu, zásobování, sport, zvyky, rozhlas, nálety, pardubické Židy, totální nasazení, odboj, věznění, a podobně.

Stěžejní část mé práce je založena hlavně na práci s prameny ze Státního oblastního archivu (SOA) v Zámrsku, konkrétně spisu Wilibalda Kühna od Mimořádného lidového soudu

---

² KUKLÍK, Jan. *Mýty a realita tzv. "Benešových dekretů": dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Praha: Linde, 2002. 511 s. ISBN 80-7201-352-1.

³ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0.

⁴ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Vyd. 1. Ostrava: Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X.

⁵ DUBOVÁ, Zuzana. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi*. In: Sborník prací východočeských archivů. Zámrsk: Státní archiv, 2008.

⁶ NEČAS, Jaroslav. *Legionáři před Mimořádným lidovým soudem v Chrudimi 1945 – 1948*. In: *Theatrum Historiae*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2016. s. 245 – 292.

⁷ JARÁ, Karla a kol. *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945)*. Pardubice: 2012. s. 146. ISBN 978-80-86934-15-0.

v Chrudimi. Spis se skládá z 125 listů a z většiny je tvořen výpověďmi svědků, opisy výpovědí, listy úřední povahy, a nakonec zápisem samotného hlavního přelíčení.

Svědci jsou hlavně lidé vyšetřovaní německou kriminální policií, kteří přišli za nějakých okolností (prohlídka domu, výslech na Kripu) do kontaktu s Wilibaldem Kühnem. K pramenům je nutno přistupovat kriticky, do své práce jsem proto vybrala hlavně ty, které zazněly nejen u výslechu, ale i u hlavního přelíčení. Také si nemyslím, že by svědci byli zmanipulováni, či odhodláni lhát, aby pomohli příslušníkovi německé kriminální policie.

Dílčí části pro tvorbu práce jsem našla i v Archivu bezpečnostních složek a Archivu Hlavního města Prahy.

2 Vývoj retribučního soudnictví

2.1 Prozatímní státní zřízení Československé republiky

Když se 14. března 1939 odtrhlo Slovensko od Česko-Slovenska, a vznikl formálně nezávislý Slovenský stát pod ochranou Německé říše,⁸ ze zbylého okleštěného území 16. března 1939 nacisté okupací vytvořili Protektorát Čechy a Morava. Z původní rozlohy 140 446 km² s 13 milióny obyvateli⁹ zbylo území protektorátu o rozloze 49 363 km² a s téměř 7 a půl miliony obyvateli.¹⁰ Obzvlášť rozdíl v rozloze ukazuje, o jak obrovskou změnu a ztrátu se jednalo.

Okupaci zbylého území Česko-Slovenské republiky opírali nacisté o svoji dohodu s prezidentem Emilem Háchou a ministrem zahraničních věcí Františkem Chvalkovským, kterou byli nuceni podepsat v Berlíně těsně před vpádem nacistických vojsk do Česko-Slovenska.¹¹ Ačkoliv Německo předpokládalo, že jeho krok bude bez problému uznán ostatními mocnostmi, bylo tomu naopak. Většina jich podala oficiální stížnost proti tomuto kroku a prohlásila ho za protiprávní, například Velká Británie, Francie, USA, nebo SSSR. Na druhou stranu jich ale většina také postupně schválila vznik nezávislého Slovenského státu.¹²

Proti tomuto kroku německé agrese se začal ohrazovat oficiálně i bývalý prezident Eduard Beneš, jenž tehdy působil soukromě v USA. Svá prohlášení s důvody, proč je vznik Protektorátu Čechy a Morava protiústavní a tudíž Česko-Slovenská republika nezanikla, posílal všem mocnostem, nebo i zástupcům Společnosti národů.¹³

Jediným úspěchem, kterého československý zahraniční odboj z počátku dosáhl, byl vznik Československého národního výboru ve Francii a jeho uznání ze strany Francie 17. listopadu 1939.¹⁴ Tento úřad měl reprezentovat stále živou a existující Československou republiku, její zájmy v zahraničí a vojenské jednotky na území Francie. První nařízení vycházela již na území Francie a byla věnována československým emigrantům.

---

⁸ KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. Benešových dekretů. s. 20.

⁹ První republika – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_republika

¹⁰ Protektorát Čechy a Morava – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Protektor%C3%A1t_%C4%8Cechy_a_Morava

¹¹ KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. Benešových dekretů. s. 20.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž, s. 22.

¹⁴ Tamtéž, s. 25.

V červenci 1940 obsadilo Německo po porážce zemí Beneluxu i Francii. Československý národní výbor musel narychlo evakuovat svůj úřad a vojenské jednotky do Londýna. V této době se Beneš opět pokouší o to, aby byla uznána československá exilová vláda. Po dlouhých jednáních slaví úspěch a Velká Británie 21. července 1940 uznává vznik prozatímního státního zřízení Československé republiky.¹⁵

Byl tu ale jasný rozdíl mezi „prozatímní vládou“ a „exilovou vládou“. Například polská exilová vláda byla již od svého počátku působení v Londýně označena za vládu exilovou a v důsledku kontinuity s předchozí domácí vládou byla považována za úřad s většími pravomocemi, než prozatímní zřízení Československé republiky.¹⁶ Další rozdíl tu byl například v tom, že československému prozatímnímu zřízení nebyl přidělen vyslanec, ale pouze diplomatický zástupce.¹⁷

Konečného uznání se československá exilová vláda dočkala 18. července 1941 díky válečnému vývoji. Německo napadlo v červnu roku 1941 SSSR a tím otevřelo východní frontu. Již 18. července 1941 uznalo SSSR i Velká Británie československou exilovou vládu a proběhla výměna vyslanců. Jediná USA nadále uznávala (až do 28. října 1942) pouze prozatímní státní zřízení Československé republiky.¹⁸

2.2 Prezident prozatímního státního zřízení Československé republiky

Další otázkou byl úřad prezidenta. Od vytvoření Československého národního výboru ve Francii stál v jeho čele Beneš jako spolupředseda s Msgre. Janem Šrámkem. Svoji funkci opíral o fakt, že mnichovská smlouva byla neplatná a tudíž vše, co se stalo po jejím uskutečnění, není ústavní a nevychází z platných právních norem. Tím pádem ani jeho abdikace a následné zvolení Emila Háchy není platné.¹⁹

Řada odpůrců Beneše prohlašovala, že jeho abdikace je platná a není zplnomocněn zastupovat československou exilovou vládu jako prezident. Beneš byl ale prezidentem uznán ze strany spojenců a v roce 1942 svoji pozici upevnil na stálo, když vypršela sedmiletá lhůta po jeho zvolení prezidentem. Exilová vláda pro tento účel v prosinci 1942 vydala zvláštní prohlášení, v němž prohlásila Beneše prezidentem do konce války těmito slovy: „Dřívější

---

¹⁵ Tamtéž, s. 27.

¹⁶ Tamtéž, s. 52.

¹⁷ Tamtéž, s. 26.

¹⁸ FROMMER, Benjamin. Národní očista. 2010.

¹⁹ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948) 1998.

prezident zůstává ve své funkci, pokud nebyl zvolen prezident nový.“²⁰ Volba Emila Háchy byla tak prohlášena za neplatnou.

Na rozdíl od nás bylo na tuto situaci výtečně připraveno Polsko. V jejich ústavě se totiž nacházelo ustanovení, které je v případě ohrožení republiky opravňovalo zvolit nástupce do úřadu prezidenta na dobu války. Ten měl svoji funkci plnit ještě tři měsíce po skončení války.²¹

2.3 Vláda prozatímního státního zřízení Československé republiky

Ministerským předsedou prozatímního státního zřízení Československé republiky byl 21. července 1940 jmenován Msgr. Jan Šrámek, kterému Beneš velice důvěřoval. Vláda a státní tajemníci byli jmenováni den poté. Edvard Beneš svolal první schůzi vlády dva dny po jejím uznání a to 23. července 1940.²²

Od roku 1940 tvořily prozatímní státní zřízení Československé republiky tyto orgány: prezident republiky, vláda a Státní rada. V roce 1941 přibyl ještě Nejvyšší účetní a kontrolní úřad a v roce 1942 ještě Právní rada.²³ Prozatímní státní zřízení se mělo hlavně starat o organizaci armády, vedení války, řídit československé úřady v exilu, starat se o československé emigranty a vytvářet normy a zákony, které pomohou nastolit rychlé vrácení starých pořádků po válce.

Otázka financování exilových úřadů byla vyřešena díky půjčce od Velké Británie, která v závěru války byla vyčíslena na 17 500 000 britských liber. Tyto peníze padly například na vojenské náklady, ale také na platy zaměstnanců exilových úřadů, nebo sociální dávky pro rodiny emigrantů.²⁴

V průběhu války se složení exilové vlády několikrát změnilo, ale hlavně rozšiřovalo. Ačkoliv byl počáteční požadavek Velké Británie, aby úřady prozatímního státního zřízení byly co nejmenší,²⁵ nadále se rozšiřovalo o další úřady a resorty.

---

²⁰ NĚMEČEK, Jan; KUKLÍK, Jan; NOVÁČKOVÁ, Helena, ŠTOVÍČEK, Ivan; BÍLEK, Jan (eds.), Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně, díl II (1942). Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR 2012, 75. schůze vlády, s. 782. ISBN 978-80-86495-71-2.

²¹ KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. Benešových dekretů. s. 64.

²² Tamtéž, s. 27.

²³ SPIRIT, Michal. Tzv. Benešovy dekrety: předpoklady jejich vzniku a jejich důsledky. s. 172.

²⁴ KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. Benešových dekretů. s. 68.

²⁵ Tamtéž. s. 35.

2.4 Dekrety prezidenta republiky

Stav, do kterého se Československo dostalo po 15. březnu 1939, byl stavem „ústavně právní nouze, který ústava nepředvíдалa a který byl způsobený zásahem zvenčí.“²⁶ Jelikož bylo nutno nahradit schvalování zákonů Národním shromážděním, prozatímní státní zřízení Československé republiky (a také většina exilových vlád z celé Evropy) nahradilo vydávání zákonů prostřednictvím dekretů.

Dekret byla právní norma, která měla být plnohodnotně uznávána jako zákon a například Velké Británie uznávala dekrety vydané exilovými vládami stejně, jako by je vydaly na svém území. Nesměli být ale v rozporu s britskou legislativou. Vzorem pro vydávání dekretů byla pro československé prozatímní státní zřízení polská exilová vláda.²⁷

Průběh vydávání dekretů se během válečných let měnil. První dekrety vydával a schvaloval rovnou prezident republiky, jelikož k tomu prozatím neměl žádný poradní orgán. Jednalo se o dekrety, které zřizovaly úřady prozatímního státního zřízení.²⁸ Od roku 1941 už obecně platilo, že ministerstvo vypracovalo návrh, který rozeslalo všem ostatním úřadům, které měli minimálně 14 dní na to, aby si dekret prošli a vypracovali si k němu poznámky. Tyto své poznámky měli rovněž poslat všem ostatním, aby byli na schůzi vlády, kde se daný dekret měl projednávat, informováni všichni.²⁹ Po schválení vládou následoval jen podpis prezidenta.

Patrně nejvíce diskutovaný dekret, který se ve vládě probíral od roku 1942 a schválen byl prezidentem 1. února 1945, byl dekret prezidenta republiky č. 6/1945 Sb. O potrestání nacistických zločinců a jejich pomahačů neboli velký retribuční dekret.

2.5 Retribuce

Dne 13. ledna 1942 se v Londýně v paláci St. James konala konference, která měla být velkým krokem v řešení poválečné retribuční otázky. Podpisu tzv. Svatojakubské deklarace se účastnilo velké množství spojeneckých států obsazených Německem. Země, které více než jiné pociťovaly touhu po spravedlivém potrestání všech okupantů: Československo, Polsko, Jugoslávie, Norsko, Řecko, Belgie, Holandsko, Lucembursko a Francie.³⁰

---

²⁶ Tamtéž, s. 61.

²⁷ Tamtéž, s. 66.

²⁸ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). s. 21.

²⁹ KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. Benešových dekretů. s. 78.

³⁰ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Vyd. 1. Ostrava: Tilia, 1998; NĚMEČEK, Jan, KUKLÍK, Jan, NOVÁČKOVÁ, Helena,

Všechny tyto státy se shodly na vytvoření retribučních právních předpisů. K této deklaraci se postupem času připojily i spojenecké mocnosti: SSSR, USA a Velká Británie. Z další konference, která se konala následující rok v Moskvě, vzešla Deklarace o ukrutnostech, která stanovila, že zločinci budou posláni zpět k potrestání do těch zemí, ve kterých se svých zločinů dopustili.³¹ Země, které se pod tuto deklaraci podepsaly, se zavázaly sestavit podrobné seznamy všech nacistických zločinců.³²

Potrestání všech nacistických zločinů se od roku 1942 se stalo jedním z hlavních společných cílů všech národů okupovaných nacisty. Ve všech okupovaných zemích začaly vznikat retribuční dekrety, které měly zajistit potrestání všech nacistických zločinců. Jako první z účastníků svatojakubské deklarace vydalo dekretem zvláštní akt o trestní odpovědnosti za válečné zločiny Polsko – a to již 30. března 1943.³³

Československá exilová vláda uložila ministerstvu spravedlnosti, aby urychleně vypracovalo osnovy nového zákona o potrestání viníků.³⁴ Osnova příslušného dekretu pak vznikala ve spolupráci s prezidentem a Státní radou v Londýně na podzim roku 1943. Trvalo však ještě celý rok, než ho po úpravách ministra spravedlnosti Jaroslava Stránského vláda schválila na své 162. schůzi 6. října 1944 v definitivním znění.³⁵

Jen prezidentův podpis chyběl k jeho úplné platnosti. Prezident Beneš však s podpisem váhal. Chtěl, aby tento dekret měl širokou podporu a aby byla možnost jeho úpravy po návratu do Československa, jelikož situace tam mohla být jiná. To se splnilo a Beneš dekret podepsal 1. února 1945.³⁶ Dekret byl poprvé publikován 6. března 1945 v Úředním věštníku československém, který vycházel v Londýně.³⁷

Ačkoliv československá exilová vláda měla již představu o tom, jak bude probíhat retribuce po návratu domů, další změny přinesla jednání v Moskvě. Prezident Beneš tam odjel společně s dalšími vybranými členy exilové vlády na jednání s vedením Komunistické strany

---

ŠŤOVÍČEK, Ivan (eds.), Československá zahraniční politika v roce 1942. Dokumenty československé zahraniční politiky, sv. B/3/1, Praha: Ústav mezinárodních vztahů a Historický ústav AV ČR 2010, dok. č. 9, s. 77-78.

³¹ Tamtéž.

³² KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. "Benešových dekretů": dekrety prezidenta republiky 1940-1945. 2002. s. 197.

³³ BORÁK, Mečislav. 1998, s. 24.

³⁴ NĚMEČEK, Jan; KUKLÍK, Jan; NOVÁČKOVÁ, Helena, ŠŤOVÍČEK, Ivan; BÍLEK, Jan (eds.), Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně, díl III/I (leden–červen 1943). Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR 2012, 82. schůze vlády 19. února 1943, s. 145–146.

³⁵ NĚMEČEK, Jan; KUKLÍK, Jan; NOVÁČKOVÁ, Helena; ŠŤOVÍČEK, Ivan; BÍLEK, Jan (eds.), Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně, díl IV.2. (červenec–prosinec 1944). Praha: Historický ústav AV ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2014, 162. schůze vlády 6. října 1944, s. 401-445.

³⁶ Tamtéž, s. 15.

³⁷ Tamtéž.

Československa (KSČ). Komunisté mu v Moskvě předložili vlastní návrh retribučního dekretu. Některé z moskevských požadavků se dostaly i do jeho konečného znění.

Patrně největším rozdílem mezi londýnským a novelizovaným dekretem bylo zřízení tzv. Národního soudu (viz. Národní soud). Oproti londýnskému také novelizovaný dekret vyjmenovával protektorátní i slovenské instituce, jejichž představitelé a funkcionáři měli být potrestáni. Na druhou stranu neměli být souzeni lidé z řad pracujících, kteří nedobrovolně sloužili okupačnímu systému, aby si uchovali své životy. Další změnou bylo složení senátu u mimořádných lidových soudů – v Londýně byly stanoveny čtyřčlenné, v Moskvě upraveny na pětičlenné.

Až po příjezdu domů si exilová vláda uvědomila, jak obrovským problémem bude v následné retribuci udavačství. I když z Londýna prezident Beneš několikrát vzkazoval, že si lidé mají psát jména všech udavačů, kteří budou později potrestáni, až po návratu domů zjistili skutečný stav věci. Bylo potřeba co nejdříve zajistit potrestání všech udavačů, aby se předešlo lynčování a lidovým „soudům bez soudu“. Udavačství mělo ve velkém retribučním dekretu svoji samostatnou kategorii.

Slovensko si zřídilo svůj vlastní retribuční dekret, který byl o něco přísnější, než ten londýnský a vyšel jako č. 33/1948 Zb. n. SRN.³⁸ V zahraničí vydala exilová vláda celkem 46 dekretů, po příjezdu na území Československé republiky jich bylo vydáno dalších 98.

2.6 Norimberský proces a největší váleční zločinci

Nejznámějším evropským soudem (japonské válečné zločiny trestal tzv. Tokijský proces), který soudil německé válečné zločince z druhé světové války, se stal nepochybně ten Norimberský. Cestu k Norimberskému vojenskému tribunálu jsem již předestřela v kapitole o retribuci. Většina evropských mocností si tedy postupně vyvíjela vlastní budoucí systém potrestání válečných zločinců. Ale co se mělo stát s těmi na úplném vrcholu celého seznamu? Jak potrestat Adolfa Hitlera, Heinricha Himmlera, Hermanna Göringa, nebo Josepha Goebbelse?

Podle Moskevské deklarace o potrestání válečných zločinců měli být tito posláni zpět k potrestání do těch zemí, ve kterých se svých zločinů dopustili.³⁹ Jenže vina hlavních válečných zločinců se nedala zeměpisně určit. Páchali své zločiny doslova po celé Evropě.

---

³⁸ JARKOVSKÁ, Lucie. 2008, s. 15.

³⁹ KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. "Benešových dekretů": dekrety prezidenta republiky 1940-1945. 2002. s. 197.

Otázka trestu těchto hlavních aktérů nebyla až do konce války nikým spolehlivě zodpovězena. Například britský premiér Winston Churchill prosazoval zastřelení bez soudu. Se zajímavým (avšak ne originálním) návrhem přišel britský ministr zahraničí Anthony Eden. Navrhl, aby hlavní a největší váleční zločinci byli internováni na ostrově, podobně, jako v 19. století Napoleon.⁴⁰ Ačkoliv to byl plán velice zvláštní a dle mého názoru by v tomto případě tak dobře nefungoval, řada národů z něj byla doslova nadšená. USA ale tento návrh jednoznačně odmítly s tím, že požadují soudní tribunál.⁴¹

8. srpna 1945 se tedy podepsaly čtyři spojenecké mocnosti pod Dohodu o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Osy. Jednalo se o Velkou Británii, USA, Francii a Sovětský svaz. Tato dohoda stanovila, že nelze trestat hlavní zločince podobným stylem, jako v otázce Moskevské deklarace (čili vracet je do místa zločinu) a o jejich potrestání rozhodnou spojenecké vlády společně. Dále dohoda ustanovila, že bude zřízen Mezinárodní vojenský soudní tribunál, u kterého budou souzeni ti zločinci, jejichž zločiny se nedají zeměpisně umístit. Každý ze signatářů podepsaných pod touto dohodou, se zároveň zavazoval k tomu, že pokud některého z těchto zločinců zadrží, dají ho k potrestání právě tomuto tribunálu. Každá vláda Spojených národů se k této dohodě mohla přidat.⁴² I Norimberský proces měl, stejně jako naše mimořádné lidové soudy, skončit nejlépe za pár týdnů. Jeho trvání se protáhlo na rok a půl.

První návrh seznamu obžalovaných předložili Britové již v červnu roku 1945. Každý z vítězných spojeneckých mocností ale měla na tento seznam trochu jiný názor, a tak se přirozeně hodně upravoval. Finální verze byla zveřejněna 29. srpna 1945.

Nejvýše postavení váleční zločinci měli bohužel také řadu cest a hlavně prostředků, jak z těchto osidel válečné retribuce uniknout. Začalo rozsáhlé pátrání po všech, o kterých se vědělo, že uprchli a měli by stanout před soudem. Zároveň se ale řada z nich vzdala dobrovolně. Patrně jedno z nejdobrovolnějších zatčení předvedl H. Göring, který nejprve poslal k Američanům vyjednávače a poté se nechal sám zatknout. Tento čin měl ale co dělat i s faktem, že na něj byl vydán zatykač a byl prohlášen za německého zrádce. H. Göring byl přesvědčen o své nevinně. Norimberským tribunálem byl odsouzen k trestu smrti oběšením. Tomuto trestu se vyhnul vlastní rukou. 15. října 1946 spáchal ve vězení sebevraždu. Den před vykonáním

---

⁴⁰ VITÁK, Petr. Mezinárodní aspekty potrestání válečných nacistických zločinců po roce 1945. Plzeň, 2012. diplomová práce (Mgr.). ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI. Fakulta právnická.

⁴¹ DELPLA, François. Norimberský proces: poučení z historie. Praha: Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-339-7.

⁴² HEYDECKER, Joe J. - LEEB, Johannes. Norimberský proces. Praha: Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0.

rozsudku.⁴³ Zajímavostí je, že Hermannův mladší bratr Albert Göring pomáhal prchnout Židům z Evropy a spolupracoval i s českým odbojem.

Adolf Hitler se, spolu se svou novomanželkou Evou Braunovou, zastřelil v bunkru v Berlíně 30. dubna 1945.⁴⁴ Jeho smrt byla nejprve rozhlasem hlášena jako hrdinská.

*„Z vůdcova hlavního stanu se hlásí, že dnes odpoledne náš vůdce Adolf Hitler padl za Německo a na svém velitelském stanovišti v Říšském kancléřství, bojuje až do posledního dechu proti bolševismu. 30. dubna jmenoval svým nástupcem velkoadmirála Dönitze.“*⁴⁵

Spolu s Hitlerem zemřel i další muž, jenž měl stanout před mezinárodním tribunálem. Joseph Goebbels byl s vůdcem do poslední chvíle v bunkru. 1. května 1945 zavraždila jeho žena Magda jejich 6 dětí (Helgu, Hildegardu, Helmuta, Holdine, Hedwigu, Heidrun) a poté spáchali s manželem sebevraždu.⁴⁶

Karl Hermann Frank měl být taktéž před tímto tribunálem souzen. Nakonec byl ale odsouzen „pouhým“ mimořádným lidovým soudem v Praze, což údajně nesl velmi těžce. Byl popraven 22. května 1946. Jeho smrti přihlíželo pět tisíc lidí. Další vysoce činný ohledně protektorátu Čechy a Morava byl Konstantin Von Neurath. Ten byl odsouzen k 15 letům vězení. Byl předčasně propuštěn v roce 1954 a o dva roky později zemřel.⁴⁷

Mezi dalšími aktéry, kteří byli podle spravedlnosti odsouzeni, mohou jmenovat například Rudolfa Hesse. Byl odsouzen tribunálem k doživotí a zemřel ve vězení v roce 1987. Okolnosti jeho smrti jsou nejasné (buď sebevražda, nebo vražda). Velitel vyhlazovacího koncentračního tábora Osvětim, Rudolf Höss, byl taktéž dopaden a odsouzen norimberským tribunálem k smrti. Trest smrti byl vykonán vskutku příhodně: u krematoria č. 1 v Osvětimi.

I jeden z největších zločinců, tvůrce holokaustu, SS a gestapa, Henrich Himmler, unikl svému trestu. I on byl v posledních dnech války jmenován Hitlerem nepřítelem č. 1: nabídnul totiž spojencům mír. Po skončení války v Evropě uprchl se svými společníky na západ. Měl falešné doklady, a tak ho britská hlídka po zajetí nepoznala. Sám se potom ke své totožnosti doznal. Spáchal sebevraždu 23. května 1945.⁴⁸

---

⁴³ Tamtéž, s. 44.

⁴⁴ AILSBY, Christopher. *Třetí říše: den po dni*. Praha: Naše vojsko, 2005. ISBN 80-206-0752-8.

⁴⁵ HEYDECKER, Joe J. - LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. s. 41.

⁴⁶ KLABUNDE, Anja. *Magda Goebbelsová: nástin jednoho života*. Praha: 2009. ISBN 978-80-7309-675-5.

⁴⁷ DELPLA, François. *Norimberský proces: poučení z historie*. s. 59.

⁴⁸ Tamtéž, s. 65.

Řada dozorců, lékařů, vojáků, prostě všech, kteří působili v koncentračních táborech po celé Evropě, unikla svému trestu. Hodně jich bylo po celou 2. polovinu 20. století vyhledáváno po celém světě a předáváno spravedlnosti.

Nikdy se nepodařilo dopadnout například jednoho z největších iniciátorů pokusů na lidech, „anděla smrti“ Josefa Mengeleho. Působil za druhé světové války jako lékař v Osvětimi, kde proslul svými odpornými a sadistickými pokusy na věznicích. Hodně známé byly hlavně jeho pokusy na dvojčatech. Nebyl nikdy dopaden, po válce uprchl na západ a dožil v Jižní Americe. Ačkoliv se „lovcům nacistů“ několikrát podařilo ho taktak vypátrat, pokaždé unikl. Zemřel v roce 1979. Jeho ostatky se podařilo identifikovat pomocí DNA.⁴⁹

Na druhou stranu se podařilo i po jeho uprchnutí vypátrat Adolfa Eichmanna. Byl to jeden z hlavních tvůrců holokaustu, organizoval deportace Židů z celé Evropy. V roce 1945 ho dopadla americká hlídka, ale byl taktéž pod cizím jménem. Nakonec ho vypátrala izraelská rozvědka Mosad a odvezla ho do Izraele. Zde byl odsouzen k smrti a 31. května 1962 popraven.⁵⁰

---

⁴⁹ DELPLA, François. Norimberský proces: poučení z historie. s. 68.

⁵⁰ Tamtéž.

3 Retribuční dekrety

1. Dekret prezidenta republiky č.16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech
2. Dekret prezidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu
3. Dekret prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti

3.1 Dekret prezidenta republiky č.16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech

Jak již sama preambule tohoto dekretu, jež je citována ve většině literatury, která se zabývá tímto tématem, naznačuje, retribuce měla v Československu panovat rukou přísnou a spravedlivou. Otázka spravedlnosti poválečné retribuce je stále horkým tématem.

Tento dekret byl hlavním retribučním dekretem, s jehož pomocí měly být potrestány zločiny, které se staly na československém lidu v období zvýšeného ohrožení republiky.⁵¹ Nemělo být rozlišováno, jaké národnosti obviněný byl.

Byl vydán ve dvou verzích.⁵² První verze byla č. 6/1945 Sb. z 1. února, tedy ještě londýnská verze. Druhá verze byla č. 16/1945 Sb. z 19. června 1945, která již vyšla v Praze.⁵³ Patrně největším rozdílem mezi těmito dvěma verzemi je ten, že § 11, čili udavačství, byl přidán až po seznámení se s vážností situace, co se týče udavačství mezi lidmi, po návratu vlády z exilu.⁵⁴

Odsouzení na základě velkého retribučního dekretu také znamenalo, že odsouzený automaticky pozbyval občanské cti, buď na dobu určitou, nebo navždy.⁵⁵ Také celý jeho majetek propadl státu a roky, ke kterým byl odsouzen, si musel odpracovat v nucených pracovních oddílech.⁵⁶

---

⁵¹ Období od 21. května 1938 do 31. prosince 1946.

⁵² SPIRIT, Michal. Tzv. Benešovy dekrety: předpoklady jejich vzniku a jejich důsledky. Praha: Oeconomic, 2004.

⁵³ JECH, Karel, KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty, Brno: Ústav pro soudobé dějiny, nakl. Doplněk 1995, dok. č. 13, s. 237-249.

⁵⁴ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). 1998. str. 30-31.

⁵⁵ JECH, Karel, KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945, dok. č., 13, s. 237-249.

⁵⁶ Tamtéž

Ztráta občanské cti znamenala podle § 15 retribučního dekretu následující:

1. „Trvalou ztrátu vyznamenání, řádů a čestných odznaků, veřejných služeb, hodností a funkcí, akademických hodností, jakož i ztrátu odpočivných a zaopatřovacích požitků, platů z milosti a všelikých jiných platů z peněz veřejných.
2. U poddůstojníků degradaci a u důstojníků kasaci.
3. Ztrátu způsobilosti k nabytí, výkonu a opětovnému nabytí práv, uvedených pod číslem 1 a 2 a práv ztracenými hodnostmi podmíněných.
4. Ztrátu práva voliti a volen nebo povolán býti k veřejné funkci, nebo hlasovati ve věcech veřejných.
5. Ztrátu způsobilosti zastávati funkce ve sdruženích (spolcích nebo jiných útvarech podrobných).
6. Ztrátu způsobilosti býti vlastníkem, vydavatelem, nebo redaktorem, nebo jakkoliv spolupůsobiti při vydávání, redakci periodického tiskopisu, jakož i nakládati, vydávati a uveřejňovati tiskopisy neperiodické.
7. Ztrátu způsobilosti konati veřejné přednášky, nebo projevy.
8. Ztrátu způsobilosti k práci ve výchovných a uměleckých institucích, nebo podnicích.
9. Ztrátu způsobilosti býti zaměstnavatelem, nebo spoluzaměstnavatelem.
10. Ztrátu způsobilosti provozovati svobodné zaměstnání.
11. Ztrátu způsobilosti býti členem představenstva (správní rady) společnosti a společenstev.
12. Ztrátu způsobilosti býti vedoucím úředníkem v podniku soukromém.“⁵⁷

Pokud odsouzený porušil některý z těchto bodů, mohl být odsouzen odnětím svobody od jednoho do tří měsíců.⁵⁸

V první části tohoto dekretu se hovořilo o jedenácti zločinech, které byly rozděleny do čtyř kategorií. První čtyři paragrafy patřily do kategorie zločiny proti státu, další tři paragrafy spadaly do kategorie zločiny proti osobám a poslední tři se řadily pod zločiny proti majetku. Udavačství bylo přidáno samostatně na konec.⁵⁹

§11, čili udavačství, se trestalo následovně: Samostatné udání, bez jakýchkoliv následků, se trestalo žalářem od pěti do deseti let. Mělo-li udání za následek ztrátu svobody

---

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

československého občana, trestalo se žalářem od deseti do dvaceti let. Bylo-li přímo, nebo nepřímo kvůli onomu udání zbaveno svobody více lidí, nebo způsobilo-li újmu na zdraví, či smrt, byl udavač odsouzen k trestu smrti.⁶⁰

Jak už bylo řečeno, teprve po příjezdu domů byl naplno odhalen problém udavačství. Už kvůli případům, kdy se lidé hromadně rozhodovali brát spravedlnost do svých rukou, muselo být udavačství přidáno do dekretu a co nejdříve zřízeny mimořádné lidové soudy. A právě mimořádné lidové soudy jsou druhá hlava tohoto dekretu, která upravovala jejich složení, funkci, pravomoc i průběh.

3.1.1 Mimořádné lidové soudy

Byly to instituce mimořádné a ve svém začátku původně zřízeny jen na jeden rok. Zasedaly v sídlech krajských soudů. V případě nutnosti ale mohly zasedat v kterémkoliv místě soudního obvodu. Postupně jich vzniklo celkem 24.⁶¹

Soudy se skládaly celkem z pěti soudců. Hlavním soudcem neboli předsedou, musel být vždy profesionální soudce, aby bylo dohlédnuto na to, že ostatní čtyři soudci postupují podle práva. Předsedu jmenoval prezident na návrh vlády. Další čtyři soudci měli být tzv. „soudci z lidu“, neprofesionální soudci, které jmenovala vláda podle seznamu předloženého národním výborem. Bylo žádané, aby mezi nimi byli i lidé z odboje, vězni z koncentračních táborů, atd. Čtyři byli proto, aby každá z legálních politických stran mohla mít u těchto soudů svého zástupce.

Řízení u těchto soudů nesmělo trvat déle než tři dny, poté byl případ předán k normálnímu soudu. Každý obžalovaný měl právo zvolit si právního zástupce, nebo požádat o jeho přidělení. Každé přelíčení bylo ústní a veřejné. Rozsudek se vyhlášoval většinou ihned po neveřejné poradě soudců a opravné prostředky nebyly přípustné. Soudci hlasovali následovně: od nejstaršího po nejmladšího soudce z lidu, profesionální soudce poslední.⁶²

Dekret přebíral ustanovení již z dříve platných právních norem. Většina jich byla z období první republiky, jiné ale byly mnohem staršího data. Například z č. 117 Říšského zákoníku ze dne 27. května 1852 a zákonného článku V/1878 převzal zločiny veřejného násilí, což bylo například nakládání s člověkem jako s otrokem.⁶³

---

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ FROMMER, Benjamin. Národní očista. 2010. str. 117.

⁶² JARKOVSKÁ, Lucie. 2008, s. 19.

⁶³ Tamtéž, 20.

Tresty smrti se měly vykonávat do dvou hodin po vydání rozsudku, v některých případech, po výslovné prosbě odsouzeného, se trest mohl odložit o další hodinu. Když byl dopaden někdo, kdo byl v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti, měl být rozsudek vykonán do 24 hodin. O tom, zda bude poprava veřejná, či neveřejná, měly taktéž rozhodovat soudy. Toto se většinou praktikovalo v případech známé, či obzvláště surové osoby.⁶⁴

První mimořádný lidový soud, který zahájil svoji činnost, byl v Brně. Právě zde vyvíjeli lidé stále větší tlak na to, aby byli zadrženi okupanti a kolaboranti okamžitě předvedeni k soudu, jinak spravedlnost vykonají sami. Zástupci národního výboru se tedy urychleně rozjeli do Prahy vyjednat začátek retribučního soudnictví, protože se obávali veřejného lynčování. Brno tedy začalo soudit ještě podle londýnského dekretu.⁶⁵

Oficiálně byl nový dekret vyhlášen vydáním ve Sbírce zákonů a nařízení státu Československého až 9. července 1945.⁶⁶ Mimořádné lidové soudy, ačkoliv měly platit jen pouhý rok, ukončily svoji činnost až 4. května 1947.

Patrně největší nadšení provázalo proces s Karlem Hermanem Frankem, který byl oběšen v Praze na dvoře Pankrácké věznice 22. května 1946. Jeho popravě přihlíželo pět tisíc lidí.

3.2 Dekret presidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu

Dekret o národním soudu byl přidán až po jednáních v Moskvě.⁶⁷ Členové KSČ v Moskvě požadovali jeho zřízení.⁶⁸ Národní soud byl v podstatě to samé, jako mimořádné lidové soudy, ale před ním měli stanout pouze členové české společnosti, kteří zastávali vysoké politické, hospodářské, či společenské funkce a měli být tudíž jako takoví svým spoluobčanům vzorem.⁶⁹ Tento soud fungoval jako trestný a čestný a v jeho kompetenci bylo posoudit, jestli se tyto osoby v době zvýšeného ohrožení republiky chovali jako věrní občané Československé republiky.

Jako soud trestní fungoval v případě, že se trestného činu dopustil prezident Protektorátu Čechy a Morava, členové protektorátní vlády, členové ústředního vedení Vlajky, členové

---

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ FROMMER, Benjamin. Národní očista. Academia, Praha, 2010.

⁶⁶ Tamtéž, str. 98.

⁶⁷ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). 1998.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

Kuratoria pro výchovu mládeže, činovníci České ligy proti bolševismu, významní novináři, úředníci, nebo průmyslníci.⁷⁰

Jako soud čestný fungoval v případě, že tyto osobnosti nespáchaly trestný čin, ale v době zvýšeného ohrožení republiky se nechovaly tak, jak by se slušelo. Otázku čestnosti u ostatních lidí soudil malý retribuční dekret.⁷¹ Odsouzené osoby pozbyli aktivního i pasivního volebního práva, dále práva svolávat shromáždění a účastnit se jich, být v politických spolcích a organizacích, vydávat politické časopisy nebo publikaci, nebo do nich psát.⁷²

Nejvyšším představitelem Národního soudu byl přednosta. Nebyl to předseda, aby se nepletl s nejvyššími představiteli mimořádných lidových soudů. Soud se skládal ze sedmi členů, přičemž přednosta i jeho dva náměstkové museli být soudci z povolání a jmenoval je sám prezident. Další čtyři členové senátu mohly být laici. První přelíčení tohoto soudu bylo 15. ledna 1946. Soud sídlil v Praze, v Justičním paláci na Pankráci.

Národní soud byl pod pečlivým drobnohledem tisku i veřejnosti. Největší zájem vzbuzovala otázka viny prezidenta Háchy, jenž však zemřel ve vězeňské nemocnici na Pankráci 27. června 1945. Otázka jeho viny je předmětem debat dodnes.

Dva „představitelé českého kolaborantství“ Emanuel Moravec a František Chvalkovský unikli spravedlnosti rovněž. František Chvalkovský, jež byl vyslancem v nacistickém Německu, zemřel na dálnici v Berlíně při útoku letadel již na začátku roku 1945. Emanuel Moravec byl legionář a vlastenec. Teprve v roce 1939, kdy ho nacisté vzali na okružní jízdu Německem, se naklonil na jejich stran a stal se z něj nadšený propagátor Německa. Při Pražském povstání, 5. května 1945, jel se svým řidičem na schůzku s K. H. Frankem. Při cestě na Pražský hrad jim došel benzín. V okamžiku, kdy řidič vystoupil, Emanuel Moravec vytáhl zbraň a prostřelil si hlavu. E. Moravcovi se říká též „český Quisling“, podle norského kolaboranta Vidkuna Quislinga.

3.3 Dekret presidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti

Během vyšetřování u mimořádných lidových soudů se často zjišťovalo, že údajný zločin, kterého se dotyčná osoba měla dopustit, vlastně vůbec není trestný podle velkého retribučního

---

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

dekretu.⁷³ Tato propuštění nebrala veřejnost s uspokojením. Spousta lidí poukazovala na to, že jestli budou tito „kolaboranti“ od soudů propouštěni, hrozí jejich lynčování nespokojenými občany.⁷⁴

První přijaté opatření bylo vydáno jako ústavní dekret prezidenta republiky č. 137/1945 Sb. z 27. října 1945 o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé v době revoluční.⁷⁵ Téhož dne byl vydán druhý dekret č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti, dnes známý jako malý retribuční dekret.⁷⁶

Tento soud měl tři druhy trestu, popřípadě mohl kombinovat všechny dohromady. Prvním trestem bylo odnětí svobody do jednoho roku, druhým trestem pokuta do výše jednoho milionu a třetím veřejné pokárání.

K tomuto soudu se dostávali lidé, kteří v době zvýšeného ohrožení republiky podporovali nacismus, veřejně se k němu hlásili, udržovali s Němci nepřístojné styky, ucházeli se o německá vyznamenání a odměny, týrali a terorizovali spoluobčany v zaměstnání ve snaze zalíbit se okupantům, schvalovali nepřátelské projevy, atd. Zkrátka všichni, kteří mravně zradili svůj národ.

Zvláště u členů filmového nebo divadelního průmyslu se odsuzovalo i hraní v německých filmech, až přehnaně častý společenský styk s Němci nebo Maďary, nebo milostné vztahy s nimi. Všechny tyto „filmové“ kauzy byly pod drobnohledem společnosti a tyto veřejně známé osobnosti byly i často na veřejnosti lynčovány. Jednalo se například o Adinu Mandlovou, Vlastu Buriana nebo Lídu Baarovou. Jan Sviták byl dokonce při lynčování na ulici v Praze zastřelen ruským vojákem poté, co ho dav označil za kolaboranta. Tyto osobnosti českého stříbrného plátna se často před kameru již nikdy nepostavili.

3.4 Divoká retribuce

Většina vědomostí o poválečné retribuci dnešní společnosti se odvíjí hlavně od tohoto tragického vývoje bezprostředně v prvních dnech po válce. Je to věc, která dodnes rozděluje společnost na dva tábory: jedni tvrdí, že si to Němci a všichni čeští kolaboranti (a samozřejmě kolaboranti jiných národností) zasloužili, a ti druzí tvrdí pravý opak.

---

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ FROMMER, Benjamin. Národní očista. Academia, Praha, 2010.

⁷⁵ JECH, Karel, KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945, dok. č., 43, s. 937-943.

⁷⁶ Tamtéž, dok. č. 44, s. 951.

Skupiny protinacistického odboje již za války popisovaly do Londýna společenský stav protektorátu. Bylo jasné, že Češi nenávidí Němci a „*Nože si chystá stejně buržoazie jako dělnictvo*“.⁷⁷

Jako „divoká retribuce“ se označuje období v prvních dnech po vytlačení, nebo útěku německých jednotek z území Československé republiky. Je to doba, která je nepochybně tragická a nepochybně se taková situace dala řešit jinou cestou. Vzniká spousta provizorních zajateckých táborů, kam jsou neustále dopravováni nový a nový zajatci různých národností – ať už zaslouženě, či ne.

V těchto zařízeních bylo koncem srpna 1945 již skoro 70 tisíc lidí.⁷⁸ Zabito mělo být okolo 30 tisíc Němců a neurčený počet Čechů.⁷⁹ Není pochyb o tom, že velká spousta lidí byla zabita bez řádného soudu, který jim podle práva náležel. Není omluvy pro toto jednání, které ukazovalo Čechy v podobném světle, jako jejich předchozí trýznitele. Ale také to nemůže být měřítko pro zbytek, již soudem konané, retribuce.

3.5 Obnovení retribuce v roce 1948

Ukončení mimořádných lidových soudů 4. května 1947 přeneslo zbytek nevyřízených případů na řádné soudy.

Únor 1948 ale změnil politickou situaci v poválečném Československu. „*Vítězný únor*“, jak je dodnes krajní levicí nazývaný, se stal počátkem komunistické diktatury v Československu na dlouhých 41 let.

Následné obnovení retribučního dekretu, které bylo ohlášeno 26. března v novinových titulcích po schůzi Ústavodárného Národního shromáždění, bylo spíše honbou za odpůrci komunistického režimu, anebo naopak bylo využito k propuštění těch, které komunistický režim zavřené nechtěl. Praxe však byla trochu jiná. Velký retribuční dekret byl obnoven zákonem č. 33/1948 Sb. ze dne 25. března 1948 až do konce téhož roku.⁸⁰ Malý retribuční dekret byl obnoven jako zákon č. 34/1948 Sb. „*o revizi trestního řízení v některých případech provinění proti národní cti*“.⁸¹

---

⁷⁷ JARKOVSKÁ, Lucie. 2008, s. 28.

⁷⁸ NEČAS, Jaroslav. Legionáři před Mimořádným lidovým soudem v Chrudimi 1945 – 1948. In: *Theatrum Historiae*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2016. s. 245 – 292.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ DUBOVÁ, Zuzana. Mimořádný lidový soud Chrudim. *Sborník prací východočeských archivů*. Zámrsk: Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2008, 12, s. 75.

⁸¹ Tamtéž, s. 78.

S sebou přinesl po obnovení i změny v samotném dekretu. Prakticky šlo znovu otevřít jakýkoliv již uzavřený případ a změnit rozsudek. Jako první z obnovených mimořádných lidových soudů začal soudit ten v Praze, který odsoudil 11 případů hned první den, 9. dubna 1948. O počtu odsouzených se mezi historiky vedou diskuze. Všichni se ale shodují, že obnovení retribuice nemělo takové výsledky, jaké si komunistická strana přála, a proto nebyly ani tak představovány veřejnosti, jako tomu bylo u poválečné retribuice. Jejich počet se odhaduje okolo dvou tisíc odsouzených během obnovené retribuice.⁸²

3.6 Mimořádný lidový soud Chrudim

MLS Chrudim zahájil svoji činnost 13. září 1945.⁸³ Prvním odsouzeným u tohoto soudu byl Josefa Padera a to ze zločinu udavačství, 10. října 1945. Jen do konce roku 1945 tu bylo projednáno 117 případů: z toho jeden trest smrti u Marie Dvořákové, 3 doživotní tresty, a 99 k různě dlouhým trestům.⁸⁴

Vedoucím veřejným žalobcem byl jmenován JUDr. Josef Sellák, který tuto funkci zastával až do ukončení činnosti tohoto soudu 4. května 1947. Soudcem z povolání jmenován JUDr. Stanislav Bartoš, dále byli navrženi JUDr. Václav Říha, JUDr. Jaroslav Fryč a JUDr. Jan Meloun. Soudců z lidu bylo vybráno celkem 56, dalších 35 v roce 1946.⁸⁵

U hlavního přelíčení s Wilibaldem Kühnem byl předsedou JUDr. Josef Aksamit. Soudci z lidu byli Josef Kopecký, Antonín Pokorný, Růžena Svobodová a Josef Pokorný. Veřejným žalobcem byl JUDr. Miloslav Laštovka, který byl původně jmenován veřejným soudcem, ale již 20. prosince 1945 byl jmenován veřejným žalobcem.⁸⁶ Kühnovi byl přidělen obhájce ex offo⁸⁷ JUDr. K. Krpata.

Mimořádný lidový soud Chrudim napadl žalobou celkově 3 768 případů,⁸⁸ z kterých bylo následně velké množství postoupeno trestnímu řízení. Činnost MLS byla ukončena 4. května 1947.⁸⁹

---

⁸² Tamtéž, s. 80.

⁸³ DUBOVÁ, Zuzana. Mimořádný lidový soud Chrudim. *Sborník prací východočeských archivů*. Zámorsk: Státní oblastní archiv v Zámorsku, 2008, 12, s. 259-269.

⁸⁴ NEČAS, Jaroslav. Legionáři před Mimořádným lidovým soudem v Chrudimi 1945 – 1948. In: *Theatrum Historiae*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2016. s. 245 – 292.

⁸⁵ DUBOVÁ, Zuzana. Mimořádný lidový soud Chrudim. *Sborník prací východočeských archivů*. Zámorsk: Státní oblastní archiv v Zámorsku, 2008, 12, s. 259-269.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Z moci úřední.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

Po únorovém převratu 1948 byl schválen zákon č. 33, kterým byla obnovena platnost retribučního zákona,⁹⁰ podle kterého byla prodloužena činnost retribučního soudnictví až do konce roku 1948. Činnost MLS Chrudim byla nadobro ukončena 22. prosince 1948, kdy vynesl svůj poslední rozsudek.⁹¹

Celkově bylo mezi lety 1945 a 1948 vyneseno 19 rozsudků smrti, 23 doživotí, 427 odsouzeno k odsunu do Německa, 40 odsouzených zemřelo ve vazbě, 29 uprchlo, 2 odsouzení spáchali sebevraždu ve výkonu trestu, a u čtyř byl trest zahlazen.⁹²

---

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ ZBOŘILOVÁ, Kristýna. Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945-1948. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 43 s. Bakalářská práce.

⁹² Tamtéž.

4 Úřady Protektorátu Čechy a Morava v Pardubicích

4.1 15. březen 1939 v Pardubicích

Německé jednotky přijely do Pardubic před devátou hodinou ranní 15. března 1939 směrem od Hradce Králové.⁹³ V takových situacích, jako je okupace, je vždy nejžádanější co nejrychleji nastolit pro obyvatele obvyklý režim, aby se předešlo nepokojům.⁹⁴ Ihned po příjezdu vojsk do Pardubic se ve městě začaly objevovat plakáty určené obyvatelstvu, které vylepovali sami vojáci. Jednalo se buď o plakáty s oznámením o převzetí moci v zemi České, nebo o různá nařízení a vyhlášky. Takovým nařízením bylo například omezení vycházek pro civilní obyvatelstvo, kdy mezi 21. hodinou večerní a 6. hodinou ranní nesměl být nikdo mimo domov. Také tehdejší starosta dr. Karel Vítek⁹⁵ vydal vyhlášku, ve které vyzýval obyvatele ke klidu a pořádku.

Mezi německými vojáky a českými obyvateli zprvu nedocházelo k žádným útokům; ani slovním, ani fyzickým. Německá armáda se v Pardubicích chovala přiměřeně slušně, první dny okupace si vojáci užívali cukráren, pekáren a jiných obchodů. Čili většinu zboží, které se jim doma v říši dlouho nedostávalo.

Východočeský republikán upozorňoval na to, že vojákům chutnají hlavně cukrářské výrobky se šlehačkou. Na to reagovalo pardubické obyvatelstvo tak, jak se dalo očekávat: nastalo hromadné skupování zboží všeho druhu ve snaze udělat si zásoby. Vzápětí se objevily vyhlášky varující před přehnaným nakupováním s výhružkou zabavení zboží, nebo dokonce vzetí do vazby.⁹⁶

Ačkoliv již pár dní po okupaci byl Východočeský republikán zcela podroben novému režimu a vycházely články o tom, jak pardubická děvčata se zájmem pokukují po německých vojácích, pravda byla zcela někde jinde. Z výpovědí mnoha respondentů, které se podařilo z těchto prvních dnů zachytit, je zřejmé, že mezi obyvateli Pardubic panovala nejistota, strach a šok z okupace. I když se o možnosti okupace mluvilo, skutečnost byla zdrcující.

---

⁹³ Východočeský republikán, 17. 3. 1939, s. 1.

⁹⁴ JANEČKOVÁ, Eva. Státoprávní uspořádání Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 72. ISBN 978-80-7380-419-0.

⁹⁵ Starostou Pardubic v letech 1938-1942, nahradil ho Julius Stumpf.

⁹⁶ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). Pardubice: 2012. s. 13.

4.2 Oberlandráty na území protektorátu

Veškerou výkonnou moc měl od 15. března 1939 vrchní velitel jednotek obsazujících Čechy a Moravu generál Walter von Brauchitsch, kterou dále předával na své podřízené generála Johannese Blaskowitze, který obsazoval Čechy, a generála Wilhelma Lista, který obsazoval Moravu.⁹⁷ Generál Blaskowitz, který velel armádní skupině 3 obsazující Čechy, dostal jako šéfa civilní správy říšského komisaře a vedoucího Sudetské župy Konrada Henleina.⁹⁸

V době vojenské správy⁹⁹ vznikaly mimo jiné i nižší správní složky, oberlandráty, které neměly převzít vlastní výkon správy českých obecních a okresních úřadů v jednotlivých obvodech, ale měly je kontrolovat a dohlížet na to, aby pracovaly, a jednaly v zájmech Německa. Zároveň působily jako nejnižší správní úřad pro německé obyvatelstvo.¹⁰⁰

Pro Čechy jich bylo vytvořeno dvanáct a pro Moravu osm. Počet obyvatel na jeden Oberlandrát činil kolem 300 000 obyvatel.¹⁰¹ Pro Čechy to byly oberlandráty: Praha, Plzeň, Klatovy, České Budějovice, Tábor, Německý Brod, Kolín, Pardubice, Hradec Králové, Jičín, Mělník a Kladno. Pro Moravu to byly oberlandráty Brno-venkov, Brno-město, Jihlava, Olomouc, Prostějov, Kroměříž, Zlín, a Moravská Ostrava.¹⁰² Personálně měl každý oberlandrát alespoň vedoucího úřadu, zástupce tlumočnicka, expedienta, inspektora, jednoho úředníka a jednoho úředního lékaře.¹⁰³

Od skončení vojenské správy, kdy se vedení Protektorátu Čechy a Morava ujal říšský protektor Konstantin von Neurath, se počet oberlandrátů značně snížil, jejich pravomoci se ale naopak ještě zvýšily. Nadále již neměly oberlandráty jen kontrolovat činnost českých úřadů, byly pověřeny vlastní správou pro německé obyvatelstvo v oblasti soudnictví, personálních záležitostí nebo zákonodárství na ochranu krve a dodržování rasových zákonů.¹⁰⁴

---

⁹⁷ JANEČKOVÁ, Eva. Státoprávní uspořádání Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945). 2013.

⁹⁸ Badatelna.eu | Národní archiv - Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě. Badatelna.eu | paměťové instituce online [online]. Copyright © LemonBone s.r.o. [cit. 11.02.2018]. Dostupné z: <http://www.badatelna.eu/fond/959/uvod/1369>

⁹⁹ Vojenská správa trvala od 15. března 1939 do 15. dubna 1939.

¹⁰⁰ JANEČKOVÁ, Eva. Státoprávní uspořádání Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945). 2013.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 74.

¹⁰² Tamtéž, s. 79

¹⁰³ Tamtéž, s. 75.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 77.

Jak už bylo řečeno, jako první se Úřadu říšského protektora ujal Konstantin von Neurath, jehož zástupce byl státní tajemník a v nepřítomnosti státního tajemníka to byl státní podtajemník. Jako státní tajemník nastoupil nechvalně proslulý „krvavý“ Karl Hermann Frank, který byl zároveň velitelem německé policie v protektorátu.¹⁰⁵ Frank, mimo jiné, doufal v samotný úřad říšského protektora, který ale nezískal ani po „onemocnění“ a následném odvolání Neuratha.

Říšský protektor byl ztělesněním vůdce v Protektorátě Čechy a Morava, podléhal přímo Adolfu Hitlerovi a všechny zákony vydávané na protektorátním území musely být konzultovány přímo s ním.¹⁰⁶ Po odvolání Konstantina von Neuratha nastoupil do funkce zastupujícího říšského protektora Reinhard Heydrich, jehož vláda na území protektorátu byla natolik drastická a krutá, že skončila atentátem na něj 27. května 1942.¹⁰⁷

Po jeho smrti byl zastupujícím říšským protektorem jmenován Kurt Daluege. V roce 1943 byl uveden do funkce protektora Wilhelm Frick, ale už šlo spíš o funkci reprezentativní. Skutečná moc zůstala v rukou státního ministra, pro něhož byl vytvořen nový úřad, a to německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu. Na tento úřad byla převedena většina pravomocí úřadu říšského protektora a v jeho čele stál Karl Hermann Frank.¹⁰⁸ Frickovi po původním úřadu „*zbyla prakticky jenom kancelář říšského protektora.*“¹⁰⁹

Oberlandráty prošly mnoha reformami. Jejich stav v Čechách a na Moravě k 1. říjnu 1940 byl následující: České Budějovice, Jičín, Kladno, Klatovy, Kolín, Hradec Králové, Plzeň, Praha, Tábor, Brno, Jihlava, Moravská Ostrava, Olomouc, Zlín a Pardubice. Pod Pardubice spadala Chrudim, Chotěboř, Vysoké Mýto, Litomyšl s dohromady 386 500 obyvateli.¹¹⁰

Aby dosáhly všechny oberlandráty jednoty ve výkonu správy, měly od jara 1939 nepravidelné a od září 1940 již pravidelné, porady oberlandrátů. Na nich projednávaly jednotlivé záležitosti o správě v jejich obvodech. Samozřejmostí byly i pravidelné zprávy o

---

¹⁰⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a Jan JANÁK. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha: 1989. s. 481. ISBN 80-7106-709-1.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 482.

¹⁰⁷ Operace Anthropoid: Jozef Gabčík a Jan Kubiš.

¹⁰⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka a Jan JANÁK. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha: 1989. s. 483.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ JANEČKOVÁ, Eva. Státoprávní uspořádání Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 84.

situaci (politické, kulturní, hospodářské) v jejich správních celcích, které měly docházet na Úřad říšského protektora k 3. a 18. dni každého měsíce.¹¹¹

Pravomoci oberlandrátu se nadále rozšiřovaly. Po nástupu R. Heydricha do úřadu zastupujícího říšského protektora se přistoupilo k řadě správních reforem, které se týkaly i samotných oberlandrátů. Značná část jejich pravomocí byla přenesena na zemské a okresní úřady. Jejich počet se snížil z 16 na 7 a to v Praze, Hradci Králové, Plzni, Českých Budějovicích, Brně, Moravské Ostravě a Jihlavě.¹¹² V Pardubicích oberlandrát zanikl.

4.3 Oberlandrát v Pardubicích

Jako první oberlandrát, neboli vrchní zemský rada, byl v Pardubicích Dr. Schilling, který ale zemřel po pádu z koně krátce po svém jmenování. Po něm následoval Horst Hacker a od 6. února 1940 to byl Dr. Schultz von Dratzig.¹¹³ Za své první sídlo si říšská správa vybrala tehdejší Průmyslové museum, dnešní Střední průmyslová škola potravinářství a služeb Pardubice na dnešním náměstí Republiky vedle OC Grand.¹¹⁴

Následně se úřad přestěhoval natrvalo do tehdejší budovy Ředitelství pošt a telegrafů,¹¹⁵ která byla postavena v roce 1926 podle architekta Ladislava Machoně.¹¹⁶ Budova stála na rohu Jahnovy třídy a náměstí Republiky, toho času Smetanovo náměstí.¹¹⁷

Za oberlandráta Horsta Hackera měla úřadovna tato oddělení:¹¹⁸

Oddělení I: Hlavní kancelář

Oddělení II: Protektorátní dohled

Oddělení III: Němectví, wehrmacht, obrana země

Oddělení IV: Policie

Oddělení V: Všeobecné hospodářské záležitosti

Oddělení VI: Živnostenské hospodářství

---

¹¹¹ Odesílání těchto zpráv k 3. a 18. dni každého měsíce nařízeno po poradě 22. června 1940. Tamtéž.

¹¹² Tamtéž, s. 165.

¹¹³ Státní oblastní archiv (SOA) Zámorsk, fond Oberlandrát Pardubice, pomůcka č. 8550, Inventář, Zámorsk: 2002. str. 1.

¹¹⁴ SOA Zámorsk, fond Oberlandrát Pardubice, inv. č. 66, dopis Dr. Schillingovi o projevení zájmu o budovu musea z 4. května 1939.

¹¹⁵ SOA Zámorsk, fond Oberlandrát Pardubice, Pardubice, pomůcka č. 8550, Inventář, Zámorsk: 2002. str. 1.

¹¹⁶PODDANÁ, Jana, NETUŠIL, Lubomír a KLIMPL, Miroslav. Pardubická zastavení: toulky městem s historickým ohlédnutím. Pardubice: Helios, 2002. ISBN 80-85211-11-4. str. 27.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 144.

¹¹⁸ SOA Zámorsk, fond Oberlandrát Pardubice, Pardubice, pomůcka č. 8550, Inventář, Zámorsk: 2002. str. 2.

Oddělení VII: Výživa a zemědělství

Oddělení VIII: Pracovní a sociální záležitosti

Oddělení IX: Finančnictví

Samostatně: Úřední lékař, Veterinář, Matriční úředník

Od 24. 9 1941, již za dr. Schultze von Dratziga, byla agenda rozdělena následovně:¹¹⁹

Oddělení 0¹²⁰: Personálie, pokladnictví a účetní záležitosti, nákupy věcí, domovní správa, dohled nad pokladnou

Oddělení Ia: Politická policie

Oddělení Ib: Pasová a cizinecká policie

Oddělení II: Německé školství

Oddělení III: Protektorátní dohled

Oddělení IV: Státní příslušnost, sociální péče, branné záležitosti

Oddělení V: Zdravotnictví

Oddělení VI: Stavebnictví a osídlení

Oddělení VII: Výživa a zemědělství

Oddělení VIII: Hospodářství

Oddělení IX: Pracovní nasazení a sociální záležitosti

Samostatně: Úřední pokladna, matriční úředník

V roce 1942 na základě správní reformy zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha oberlandrát v Pardubicích zanikl.¹²¹ Místo oberlandráta fungovala od tohoto roku v Pardubicích při okresním úřadu agenda „správa z příkazu říše“. K úřednímu označení používaly malou říšskou pečeť. Na tuto agendu byly přeneseny některé úkoly zaniklého oberlandráta, jako např. přiznání německé státní příslušnosti, držení a nošení zbraní apod.¹²²

4.4 Německá kriminální policie

Německá kriminální policie, německy Kriminalpolizei, zkráceně Kripo, byla policejní složka původem v přednacistickém Německu, která měla odhalovat a vyšetřovat ty nejtěžší zločiny. Vývojem z této pouhé „složky“ vedle pořádkové policie se časem utvořila vlastní

---

¹¹⁹ Tamtéž. str. 5.

¹²⁰ Podléhalo osobně Oberlandrátovi.

¹²¹ JANEČKOVÁ, Eva. Státoprávní uspořádání Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945). s. 165.

¹²² Tamtéž.

kriminální policie. Po ovládnutí Německa nacisty se kriminální policie změnila na organizaci plně využívanou k realizaci nacistické ideologie.¹²³

Kriminální policie stíhala v přednacistickém Německu hlavně kriminální delikty, jako byly vraždy, zabití, těžká ublížení na zdraví, loupeže, znásilnění, závažné majetkové delikty, atd.¹²⁴ Politické trestné činy náležely do její kompetence do založení politické policie a později gestapa v roce 1933.¹²⁵

Od vypuknutí války se agenda kriminální policie rozšířila o hlídání deliktů proti říšskému hospodářství, a to zejména deliktům namířeným proti lístkovému systému, černému obchodu, porážkám dobytka na černo, černým zásobám, a podobně. Dále se jednalo například o stíhání uprchlíků z pracovních, či koncentračních táborů, nebo pátrání po válečných zajatcích. Za tyto uprchlíky byla slíbena odměna i civilnímu obyvatelstvu.¹²⁶

Svůj vývoj završila německá kriminální policie dne 27. září 1939, kdy byl vytvořen Hlavní říšský bezpečnostní úřad a sloučil hlavní tři policejní složky nacistického Německa: Bezpečnostní policii, Tajnou státní policii, neboli gestapo, a Kriminální policii.¹²⁷

Po záboru Sudet v roce 1938 byla na tato odstoupená území vyslána i komanda složená z členů německé kriminální policie. Na severovýchod Čech přišlo komando z města Gleiwitz, jehož sídlem se stal Trutnov. Toto komando mělo v příslušnosti okresy Trutnov, Vrchlabí, Hostinné a Broumov. Východní část kraje byla obsazena komandem z Kladska, do jehož kompetence spadaly okresy Lanškroun, Moravská Třebová a Svitavy a mělo sídlo v Šumperku. Všechna již zmiňovaná komanda spadala pod hlavní úřad německé kriminální policie, který byl zřízen v Liberci.¹²⁸

---

¹²³ Národní archiv, Praha, fond ÚV SPB, karton 2674, soutěž SPB, Praha: 1980.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ PLACHÝ, Martin. Pardubická služebna gestapa jako součást nacistického perzekučního aparátu. Pardubice, 2012. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická

¹²⁶ Národní archiv, Praha, fond ÚV SPB, karton 2674, soutěž SPB, Praha: 1980.

¹²⁷ BUTLER, Rupert. Gestapo: dějiny Hitlerovy tajné policie 1933-1945. 1. vydání. Praha 2004. ISBN 80-7352-077-2.

¹²⁸ Národní archiv, Praha, fond ÚV SPB, karton 2674, soutěž SPB, Praha: 1980.

Po okupaci zbytku Československa se stala německá kriminální policie dozorem nad protektorátní kriminální policií. Z komand, která byla do zbytku země poslána obdobně jako při záboru Sudet, se později staly úřadovny německé kriminální policie. Pro Čechy byla hlavní úřadovna kriminální policie v Praze, pro Moravu v Brně.¹²⁹ Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava se začaly utvářet úřadovny kriminální policie v sídlech oberlandrátů, stejně jako se tam utvářely úřadovny gestapa.¹³⁰

Německá kriminální policie po skončení vyšetřování obvykle postoupila případy německým soudům, zejména zvláštnímu soudu při Zemském soudu v Praze nebo v Brně, který byl od 21. února 1940 příslušný pro zločiny proti válečnému hospodářství a pro zločiny násilného charakteru a některé další trestné činy. Například za „pouhé“ černé porážky dobytka, nebo zatajování zásob mohl být udělen až trest smrti.¹³¹ K odhalování takových případů často pomáhali udavači z řad českého obyvatelstva.¹³²

Úřadovny měly k dispozici velkou řadu pokrokových technických a vědeckých metod, s jejichž pomocí odhalovaly zločiny. Velkou snahu věnovaly ohledání a zajištění místa činu. Například zajištění fotografií měl na úřadovně v Pardubicích Wilibald Kühn.¹³³ Vedeny byly také rozsáhlé kartotéky se všemi vyšetřovanými případy, nebo seznamy zločinců z povolání a prostitutek.

4.4.1 Německá kriminální policie v Pardubicích

Tato služebna byla zřízena v sídle oberlandráta na dnešním náměstí Republiky 2. května 1941.¹³⁴ Vedoucím této pobočky byl SS Untersturmführer, kriminální vrchní sekretář Josef Bockmann.

Jeho úředníky byli¹³⁵:

Wilibald Kühn, kriminální sekretář

Fritz Pantl, referent pro hospodářské delikty a zástupce vedoucího úřadovny

Rudolf Rödíg

František Ander, řidič

---

¹²⁹ Tamtéž, s. 9.

¹³⁰ Tamtéž, s. 12.

¹³¹ Tamtéž, s. 27.

¹³² Tamtéž, s. 32.

¹³³ SOA Zámorsk, fond Mimořádný lidový soud (MLS) Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Vilibald, 1945-1947.

¹³⁴ Národní archiv, Praha, fond ÚV SPB, karton 2674, soutěž SPB, Praha: 1980. s. 12.

¹³⁵ Tamtéž.

Hodnosti příslušníků německé kriminální policie byly následující:

Kriminální zaměstnanec

Kriminální asistent

Kriminální sekretář

Vrchní kriminální sekretář

Kriminální inspektor

Kriminální rada

Kriminální ředitel

V Pardubicích byla nejvyšší hodnost Vrchní kriminální sekretář, kterou měl vedoucí pobočky. Spolu s hodností na kriminální policii měli příslušníci i hodnost SS.¹³⁶ Úřadovna často spolupracovala s pardubickým gestapem, například při zatčení člena české kriminální policie Václava Říhy.

Kriminální policie v Pardubicích si v mnoha případech vyšetřování počínala stejně jako příslušníci gestapa. V mnoha výpovědích svědků, které vyslychal například Josef Bockmann, nebo Fritz Pantle, se nacházejí drastické způsoby mučení. Těchto výsledků se často účastnilo i gestapo.

František Ander se narodil 4. června 1905 v Chrastí u Chrudimi, v době Protektorátu Čechy a Morava byl zaměstnán jako řidič u německé kriminální policie. Byl s ním veden proces u Mimořádného lidového soudu Chrudim kvůli případu Viléma Sýkory, jehož měl udat u svého kolegy Pantla za to, že prodává lihoviny osazenstvu vojenské letecké školy a ti „*tropí pak večer nepřístojnosti*“.¹³⁷ Tímto udáním zavinil jeho zatčení a vězení po dobu tří měsíců. U MLS Chrudim byl odsouzen za zavinění ztráty svobody československého občana. Od jeho odsouzení bylo upuštěno, jelikož prokázal své spojení s odbojem, vypomáhání československým občanům a informování české kriminální policie.¹³⁸

Josef Bockmann se narodil 10. února 1900 v Höingenu v Německu. V době Protektorátu Čechy a Morava pracoval jako SS Untersturmführer, kriminální vrchní sekretář německé kriminální policie v Pardubicích. Byl odsouzen mimořádným lidovým soudem 15. ledna 1947 k těžkému doživotnímu žaláři a doživotní ztrátě občanské cti. Ve své funkci

---

¹³⁶ Tamtéž, s. 14.

¹³⁷ SOA Zámorsk, fond Mimořádný lidový soud (MLS) Chrudim, sign. 022/47, spis František Ander, 1947. Citace z rozsudku.

¹³⁸ Tamtéž.

vrchního sekretáře byl horlivý, surový, podporoval nacistické hnutí a nevyhýbal se trýznění a mučení svědků, jak dokazuje většina výslechů u MLS. Svůj trest nastoupil ve Valdicích.¹³⁹

U pracovníků německé kriminální policie **Fritze Pantla** a **Rudolfa Rödiga** bohužel nebyly v SOA Zámrska dohledány spisy od MLS Chrudim. Nejpravděpodobnější je, že byli odsunuti ještě před zahájením procesu.

4.5 Gestapo

Označení „gestapák“ v mnohých z nás vyvolává představu vysokého muže v klobouku s koženým pláštěm. Hrůzu z těchto příslušníků tajné státní policie měl každý a nemuselo se jednat o živou postavu – pocit strachu v lidech vyvolávalo i černé projíždějící auto gestapa.¹⁴⁰ Ačkoliv to byla přesně ta reakce, kterou měla tato organizace vyvolávat.

Historie zločinecké organizace gestapo, německy Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie), se začíná psát v roce 1933.¹⁴¹ Vznik tajné státní policie v Německu znamenal, že si již nikdo nemohl být jistý svým dalším osudem. Kdokoliv, kdo se mohl nově nastolenému režimu znelíbit, mohl ze dne na den „zmizet“. Tato skutečnost v roce 1933 postihovala hlavně komunisty, proti kterým nacisté notně zbrojili.¹⁴²

Gestapo má svoje kořeny v tehdejší Prusku a jeho zakladatelem byl Hermann Göring.¹⁴³ První název gestapa byl Geheime Staats Polizeiamt – Tajný policejní úřad a Göring ho oficiálně vytvořil 26. dubna 1933. Nedlouho na to je gestapo přejmenováno na Geheime Staatspolizei – Tajná státní policie. Po necelém roce, 20. dubna 1934, se do čela gestapa postavil Heinrich Himmler.¹⁴⁴ Gestapo se po 27. září 1939 spojilo spolu s bezpečnostní policií a kriminální policií pod Hlavní říšský bezpečnostní úřad (RSHA), jehož prvním velitelem byl Reinhard Heydrich.

4.5.1 Gestapo v Pardubicích

Tajná státní policie v Pardubicích sídlila hned v několika objektech – první byla dnešní budova krajského úřadu, tehdejší Ředitelství pošt a telegrafů, druhou byla budova dnešní

---

¹³⁹ SOA Zámrska, fond Mimořádný lidový soud (MLS) Chrudim, sign. 940/46, spis Josef Bockmann, 1946-1947. Citace z rozsudku.

¹⁴⁰ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). Pardubice: 2012. s. 146. ISBN 978-80-86934-15-0.

¹⁴¹ BUTLER, Rupert. Gestapo: dějiny Hitlerovy tajné policie 1933-1945. 1. vydání. Praha 2004. s. 22. ISBN 80-7352-077-2.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž, s. 23.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 26.

Krajské knihovny nacházející se na Pernštýnském náměstí, třetí levé křídlo hotelu Grand a čtvrté nechvalně proslulý Zámeček v Pardubičkách. Salvy z poprav, které se odehrávaly na Zámečku, bylo slyšet po širokém okolí a zanechávaly v obyvatelích Pardubic hrůzu.¹⁴⁵

„Obyvatelé protějších domů museli zavřít okna a aby se skutečně nedívali, hlídali němečtí vojáci ve světle hnědých uniformách. Pan Zamazal se třemi kamarády se přes obilné pole dostal až k plotu Zámečku. Viděli, že na popravu byli lidé odváděni po jednom. Jeden z dohlížejících Němců ale chlapce spatřil a začal po nich pálit. Díky terénu a zídce plotu se jim podařilo uprchnout. Na borovici u Zámečku prý seděli dva jiní kluci a pokoušeli se dokonce popravu fotografovat. Jednomu z nich se podařilo uprchnout, druhého hochu nacisté chytili a poslali do koncentračního tábora. Odtud už se nevrátil. Pan Paleček také vzpomíná, že se mluvílo o chlapci, který se při popravách pokoušel na onu borovici vylézt. Zastřelili ho.“¹⁴⁶

Gestapo a všechna místa, která s ním byla spojená, zkrátka zanechala v pardubických občanech pocity, které jsou patrné dodnes.

Veliteli pardubické služebny gestapa s rozhodující pravomocí byli kriminální komisaři Constantin Canaris, Albert Hardtke, Gerhard Clages a Hans Fritsch.¹⁴⁷ Z ostatních příslušníků bych ráda zmínila bratry Aloise a Heinricha Aschenbrennerovi, kteří měli velice brutální pověst a patřili z Pardubic mezi nejobávanější, ačkoliv jen Alois Aschenbrenner byl dopaden a popraven.¹⁴⁸

4.6 Okupace a odboj v Pardubicích

Válka v Pardubicích, stejně jako všude jinde v protektorátu, znamenala opět všudypřítomný strach. Spousta lidí si v této době ještě pamatovala tu první velkou válku, která měla být poslední. Řadu věcí, které válka s sebou přinesla, lidé již znali – jako například postupný úbytek potravin a zavedení lístkového systému. Ale přišly věci nové: nacistická okupace, čili okupace cizím národem a jejich násilné chování, ale hlavně nečekaná perzekuce Židů, jejichž pardubická obec byla početná, ale také patřičně respektovaná.

---

¹⁴⁵ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). Pardubice: 2012. s. 153.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 154.

¹⁴⁷ PLACHÝ, Martin. Pardubická služebna gestapa jako součást nacistického perzekučního aparátu. Pardubice, 2012. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická.

¹⁴⁸ Archiv bezpečnostních složek (ABS), Praha, fond Gestapo Hradec Králové a Pardubice, sign. 309-8-1, 309, 1938-1945.

Přídělový systém dokonale vystihuje první sloka básně Boženy Bodlákové:

*„U Pazderků v Pardubicích
mají dneska legraci, na cukerin fronta
stojí, až se rozum obrací.
Však tam měli týden lístek, že ho budou
vydávat, kdo šel kolem, umínil si:
Tohle nesmím promeškat.
Šestistupem pěkně v řadě to je lidí jako
much, podělit je cukerinem
dokázal by jenom bůh.“¹⁴⁹*

Na lístky bylo postupně prakticky všechno. Maso, mléčné výrobky (pokud vůbec byly) tabák, oblečení, nebo i bonbóny pro děti. Například maso se časem začalo nahrazovat jiným, dosti „nezvyklým“. Například se začali chovat angorští králíci, chytaly se vrány, vajíčka z ptačích hnízd se používala místo slepičích. Žádanými knihami se pro ženy v domácnosti staly kuchařky, které radily hospodyním, jak „z ničeho vše uvařit“.¹⁵⁰

Samozřejmě i v Pardubicích se rozrostl černý obchod s potravinami z venkova. Dokonale to vystihuje následující úryvek:

„Některým ženám se při návratu z venkova „změnila postava“. Nechyběly úzké sáčky s moukou uvázané v pase. Jindy sáčky s cennými potravinami zavěšené na krku pod kabátem vytvářely poněkud neforemně velká prsa.“¹⁵¹

Časem se mělo i výrazně šetřit vodou, nebo topivem. Zkrátka, dá se říct, že německá kriminální policie toho v oblasti hospodářských přestupků proti vázanému hospodářství vůbec neměla málo. Hospodářské kontroly byly na denním pořádku a nikdo nebyl v bezpečí.

Kulturní život za války se snažil pozvednout národního ducha. Neumlkla ani kina, ani divadla. Ačkoliv ke konci války byla řada divadelních osobností nejen v Pardubicích totálně nasazena. V Pardubicích byla za války skutečně velká filmová událost: natáčel se tu vůbec první celovečerní film. Počestné paní pardubické. Slavnostní premiéra tohoto filmu byla 5. 10. 1944. Film byl stvořen na námět divadelní hry JUDr. Karla Krpaty Mistr ostrého meče. Kin bylo

---

¹⁴⁹ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). Pardubice: 2012. s. 18.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 14.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 16.

v této době v Pardubicích hned šest. Nejznámější byla v hotelu Grand, Gloria v ulici Bratřanců Veverkových a Imperial z druhé strany hotelu Veselka.¹⁵²

Za okupace se v Pardubicích slavilo i jedno velké výročí. V roce 1940 byly slavnosti jubilea 600 let povýšení Pardubic na město. Město slavilo skutečně ohromně. Bylo zapojeno velké množství oblastí: sport, divadlo, zpěv, recitace, tanec, soutěže, atd. Konala se premiéra divadelní hry Mistr ostrého meče. Samozřejmě, pro Pardubice bylo toto výročí v období okupace velice důležité. Válka byla stinnou stránkou oslav. Kvůli zatemnění nemohlo být slavnostní osvětlení takové, jaké se plánovalo. Současně byla poražena Francie a protektorát musel být vyzdoben vlajkami hlavně Německa. Ani to nebylo pro oslavy jubilea zrovna povzbuzující.¹⁵³

Stejně jako po celém Protektorátu, i v Pardubicích se musely přejmenovat ulice. Národní názvy ulic a náměstí jako „Masarykova, Rašínova, Jiráskova, Husova, Benešova, Republiky, Čs, legií“ a podobné, musely být změněny. A tak se z Rašínovy třídy¹⁵⁴ stala Chrudimská, z Jiráskova nábřeží¹⁵⁵ K Olšinkám, z náměstí Čs. legií¹⁵⁶ se stalo Trnkovo náměstí, ze Smetanova náměstí¹⁵⁷ se stalo Victoria, z Riegrova nábřeží¹⁵⁸ se stalo U Stadiónu, a podobně.

Jednou z nejstrašnějších stránek druhé světové války byl nepochybně holocaust. Židovská náboženská obec prokazatelně a oficiálně působila v Pardubicích od roku 1862, kdy o ní hovoří prameny. V roce 1874 se k obci hlásilo 26 členů. Samozřejmě osob židovského vyznání bylo v Pardubicích již několik století předtím několik, ale samostatná obec tu nebyla. Židé se v druhé polovině 19. a první polovině 20. století podíleli v Pardubicích na rozkvětu kulturního i průmyslového života. Za průmyslový život hovoří za všechny jméno Winternitzové. Bratři Egon a Karl Winternitzové si v roce 1909 nechali na pravém břehu řeky Chrudimky postavit slavné pardubické automatické mlýny. Dnes odpočívají na pardubickém židovském hřbitově.¹⁵⁹

---

¹⁵² JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). Pardubice: 2012. s. 37.

¹⁵³ Tamtéž, s. 54.

¹⁵⁴ Dnes Jana Palacha.

¹⁵⁵ Dnes také Jiráskovo.

¹⁵⁶ Dnes také Čs. legií.

¹⁵⁷ Dnes náměstí Republiky.

¹⁵⁸ Dnes Sukova třída.

¹⁵⁹ Kolektiv autorů: Pod hvězdou Davidovou: Židé na Pardubicku od 16. století do současnosti: výběrový katalog k výstavě uspořádané ve Státním okresním archivu Pardubice. Vyd. 1. Pardubice: Státní okresní archiv Pardubice, 2014. 178 s. ISBN 978-80-86487-09-0.

První transporty židovského obyvatelstva do Terezína začaly v prosinci roku 1942. V prvních dvou transportech bylo odvečeno 1256 osob. Z těchto již přežilo pouze 91. Nebyly to pouze obyvatelé Pardubic: jednalo se o lidi z okolí Pardubic, kteří měli shromažďovací místo v budově Obchodní akademie v Pardubicích. Zde museli čekat na transport. Vlaky potom odjížděly z pardubického nádraží. Po válce byly židovské obce ve východních Čechách natolik zničeny, že bylo rozhodnuto o jejich spojení. Pardubice, Heřmanův Městec, Luže, Litomyšl, Chotěboř a Polička tvořili společnou židovskou náboženskou obec. V roce 1958 židovská obec v Pardubicích nadobro zanikla. Dnes patří pardubičtí Židé pod náboženskou obec v Praze. Synagoga, která stála v Pardubicích od roku 1878, byla zbourána v roce 1958.¹⁶⁰

Jednou z největších rolí pardubických občanů za druhé světové války v oblasti odboje byla role spolupracovníků parašutistů. Ve městě se usídlil výsadek parašutistů pod krycím jménem Silver A. Byl vysazen v prosinci 1941 poblíž Poděbrad ve složení: velitel Alfréd Bartoš, zástupce velitele Josef Valčík a radista Jiří potůček. Od ledna do června roku 1942 se Pardubice staly svědky odbojové činnosti nejen těchto parašutistů, ale řady civilních občanů, kteří se k nim přes hrozbu smrti přidali. Tato odbojová činnost vyústila ve smrt skoro všech zúčastněných.¹⁶¹

Alfréd Bartoš, který byl pardubický občan, a tudíž v Pardubicích známá osoba, se tu veřejně pohyboval téměř půl roku, aniž by byl někým udán. Josefa Valčíka zaměstnal v hotelu Veselka taktéž člen odboje Arnošt Košťál. Ačkoliv všichni, kdo ho znali, moc dobře věděli, že emigroval. Veselka byla středobodem pardubického společenského života: za války se stala středobodem hlavně pro gestapo. Myslím, že si nikdo nedokáže představit situaci, kdy Josef Valčík roznášel nápoje kolem gestapa.

Do odboje v Pardubicích byla zapojena velká spousta pardubických občanů. V první řadě se jednalo o Arnošta „Erna“ Košťála, majitele hotelu Veselka. Poté o manžele Hanu a Václava Krupkovy, kteří jako jediní z nejbližších spolupracovníků Silver A válku přežili. S nimi se stali nejbližšími spolupracovníky i manželé Táňa a František Hladěnovi. František Hladěna dokonce pro gestapo oceňoval zabavené židovské automobily. Měli pro něj i familiární přezdívky¹⁶². Bohužel tento vztah Františka ke gestapu ho stál život ihned po zatčení. Názory na jeho smrt se

---

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Blíže JELÍNEK, Zdeněk: Operace Silver A, Praha: Scriptorium 2010.

¹⁶² Například Schneller Franz

liší – podle některých byl vyhozen z oken gestapa v Pardubicích, podle jiných vyskočil sám. Každopádně jeho život vyhasl na dvoře oberlandrátu v Pardubicích.

Červen 1942, po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, se stal pro členy pardubického odboje (a nejen pro ně, ve strachu žilo celé město) kritickým. Všichni žili ve strachu z odhalení, ve strachu o parašutisty v Praze, ve strachu o své příbuzné, děti a přátele. Osudným se pro Pardubice stalo hlavně udání Karla Čurdy, který prošel po svém výsadku i Pardubicemi, a tudíž znal jména rodin: hlavně manželů Krupkových. Krupkovi byli zatčeni již 17. června 1942.

20. června 1942 začalo zatýkání v Pardubicích. První byla zatčena Emílie Bartošová, matka Alfréda Bartoše, která žila v Pernerově ulici stejně jako Krupkovi. Do svých osidel gestapo dostalo postupně: Lidmilu Malou, manželé Hladěnovy, manželé Vaškovy, manžele Paloušovi, manželé Bartoňovi, manželé Žváčkovi, manželé Janáčkovi, Lud'ka Maturu, Antonína Hebkého, bratry Tycovi, Jindřicha Vaška, Věru Junkovou, Arnošta Košťála, manželé Jiráskovi.¹⁶³ Řadu těchto osobností pardubického odboje připomínají pomníky, ulice, nebo pamětní desky.

„Pan Bureš uvádí, že strýc manželky byl zaměstnán jako vrchní na Veselce, po zatčení Arnošta Košťála, majitele Veselky, za pomoc výsadku Silver A byl i on jako vrchní povolán k výslechu a poslán do koncentračního tábora.“¹⁶⁴

Josef Valčík zemřel 18. června 1942 v kostele svatých Cyrila a Metoděje po dlouhé přestřelce s gestapem společně s dalšími sedmi parašutisty. Alfréd Bartoš byl pronásledován gestapem 21. června 1942 v ulicích Pardubic a po poznání, že již gestapu neuteče (byl vyčerpán po nemoci) si prostřelil hlavu. Zemřel 22. června 1942. Poslední zpráva Jiřího Potůčka přes vysílačku Libuši byla poslána 26. června 1942 a zněla následovně: *„Fred nezvěstný. Lidé nedůvěřivý. Zůstal jsem sám.“¹⁶⁵* Zemřel 2. července 1942 zastřelen protektorátním četníkem nedaleko obce Trnová u Pardubic.

---

¹⁶³ KOKEŠ, Luboš. Hana Krupková: Příběh ženy mezi dvěma totalitami. Pardubice, 2011. diplomová práce (Mgr.). Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická.

¹⁶⁴ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). Pardubice: 2012. s. 147.

¹⁶⁵ NĚMEČEK, Jan, Libuše volá Londýn. Radiodepeše vyměněné mezi vysílačkou Libuši a Londýnem 16. 4. - 5. 8. 1942, díl 2, Východočeský sborník historický 4, 1994, s. 213-261.

Všichni zatčení členové odbojové skupiny v Pardubicích byli (až na manžele Krupkovi, kteří válku přežili a Františka Valentu, který předstíral duševní nemoc) zavražděni gestapem na Zámečku 2. července 1942. 40 lidských nevinných životů ten den vydechlo naposledy.

Již z tohoto stručného představení odboje v Pardubicích je jasné, že pardubičtí občané měli hodně důvodů k tomu, aby se po svém vypořádali se všemi členy gestapa, či německé kriminální policie. Byli svědky převozů vězňů v gestapáckých autech, která s nimi schválně jezdila skrz město, aby všichni viděli, jak skončí ten, kdo se vzepře okupačnímu režimu. Zpátky již jezdila jen pohřební auta.

4.7 Konec okupace v Pardubicích

Od počátku roku 1945 bylo všem jasné, že se válka nezadržitelně blíží ke konci. Spojenecké jednotky se blížily od východu i západu. Rusové a Američané postupně osvobozovali většinu koncentračních táborů, jejíž hrůzy se nyní šířily Evropou jako lavina. Například Osvětim byla osvobozena již 27. ledna 1945. Transporty s vězni z koncentračních táborů se na konci války nevyhnuly ani Pardubicím. „Transporty smrti“ spatřovali například zaměstnanci Telegrafie, která leží hned vedle trati. Transporty smrti byly spatřeny i ve Svítkově, kde se našla i těla vyhozená z vlaků.¹⁶⁶

„Ubožáci se sepjatýma rukama prosili o kousek chleba. Mnohý dělník tento den byl bez oběda, neboť ženy, nesoucí oběd, naházely do vozů jídlo, dokud jim to nepřekazili strážníci s namířenými puškami.“¹⁶⁷

V květnu roku 1945 se již situace stala těžko uvěřitelnou. Po dlouhých šesti letech války se občané celé republiky nemohli dočkat osvobození a jinak tomu nebylo ani v Pardubicích. Již okolo 5. května se chopili někteří pardubičtí občané šance nějak se projevit při posledních válečných dnech a po zprávách o Pražském povstání se v Pardubicích začernovaly a strhávaly německé nápisy. Lidé začali nosit trikolory při každém pohybu po ulicích. Němečtí vojáci se rozdělili na dvě skupiny: na ty, kteří na tyto věci už nereagovali a na ty, kteří stříleli po všem, co připomínalo sebemenší známku odporu.¹⁶⁸

Němci se ale, podporováni zprávami z Německa o tom, že válka není ještě úplně prohrána, nechtěli vzdát tak snadno. Stále fungovala tzv. jagdkomanda (stíhací oddíl určené

---

¹⁶⁶ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). 2012. s. 155.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 156.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 169.

zejména proti partyzánům), aby potlačovala stopy odporu. V Pardubicích byla složena z členů gestapa. Tato komanda proslula svou surovostí a jejich oběti nejsou doposud pečlivě sečteny.¹⁶⁹ Německo se jednoduše nehodlalo vzdát tak snadno a hodlalo využít všechny dostupné síly a lidské životy.

Okolo 8. května 1945 se mezi německými jednotkami dojednávaly poslední detaily jejich rychlého odsunu z Pardubic.¹⁷⁰ V jednotlivých domech se z jejich mužských obyvatel tvořila domobrana, která měla chránit domy před posledními Němci ve městě, kteří se nechtěli vzdát.¹⁷¹ Ale jejich strach byl znatelný: prchali z Pardubic, prchali před hrůzou z dopadení Sověty. Jak jim bylo dobře známo, Sověti s německými zajatci nejednali zrovna nejlépe. Všichni se tedy chtěli dostat do zajetí amerického.

V dalších dnech se zástupci československé armády v Pardubicích snažili vyjednat klidné „předání města“, kapitulaci německých jednotek a zrušení německých příkazů. Nakonec byl okresní úřad konečně pod správou Národního výboru. Ani tak ale ještě nebylo vyhráno a rozhlas vybízel občany, aby se neshromažďovali na otevřených místech, kde jim hrozí útok nepřátel.¹⁷² Taková situace skutečně nastala a bylo například u Sladkovského ulici, po najetí obrněného německého vozu, zraněno 18 lidí a 2 zabiti. Tragicky skončil také 7. května 1945 pokus o převzetí služebny pardubického gestapa českými orgány, kde jeden z gestapáků zastřelil poručíka četnictva Josefa Trnku. Poté se gestapo stáhlo s německými vojenskými oddíly z města.¹⁷³ V kasárnách na Mozartově ulici¹⁷⁴, Svatováclavském náměstí¹⁷⁵ a na letním stadionu vznikaly provizorní zajatecké tábory, do kterých putovali Němci (ale také kolaboranti všech národností) z širokého okolí.¹⁷⁶

Dne 10. května 1945 vstoupila do Pardubic Rudá armáda¹⁷⁷ a město se konečně mohlo svobodně nadechnout. Bylo po válce.

---

¹⁶⁹ PLACHÝ, Martin. Pardubická služebna gestapa jako součást nacistického perzekučního aparátu. Pardubice, 2012. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). 2012. s. 172.

¹⁷² Tamtéž, s. 175.

¹⁷³ NĚMEČEK, Jan: Pardubice za nacistické okupace, Východočeský sborník historický 29, 2016, č. 1, s. 181.

¹⁷⁴ Dnešní Palackého třída, jezdecké kasárny zde stály od roku 1895 do roku 1959, ŠEBEK, František. Toulky historií Pardubic. Kniha 1. Pardubice: Helios, 2016. ISBN 978-80-85211-38-2 s. 161.

¹⁷⁵ Dnešní Zborovské náměstí, kasárny TGM, PODDANÁ JANA – NETUŠIL, Lubomír – KLIMPL, Miroslav. Pardubická zastavení: toulky městem s historickým ohlédnutím. Pardubice: Helios, 2002. ISBN 80-85211-11-4.

¹⁷⁶ JARÁ, Karla a kol. Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945). 2012. s. 174.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 175.

5 Případ Wilibalda Kühna

5.1 Podle obžalovaného

Wilibald František Kühn se narodil 9. června 1909 ve Skalici u České Lípy.¹⁷⁸ Měl mladší sestru, která se narodila v roce 1912. Oba jeho rodiče byli německé národnosti. Když jeho otec, František Kühn, zemřel, jeho matka se podruhé vdala za Karla Alinče, Čecha. Ve Skalici vychodil obecnou školu, 3. třídu měšťanky absolvoval v Boru u České Lípy. Ve 14 letech, v roce 1923, vstoupil do sedlářského, čalounického a lakýrnického učení. Po vyučení nastoupil jako autolakýrník ve Škodových závodech v Mladé Boleslavi, kde pracoval až do roku 1929.¹⁷⁹

Kühn nastoupil vojenskou službu u pěšího pluku č. 29 v Levicích na Slovensku. Po jejím skončení nastoupil jako autolakýrník u Českomoravské Kolben Daněk, kde pracoval do roku 1931.¹⁸⁰ Prvního října 1931 byl přijat Zemským četnickým velitelstvím v Bratislavě jako četník na zkoušku.¹⁸¹ Dále putoval dle potřeby různě po četnických stanicích na Slovensku.¹⁸² V roce 1936 byl přidělen z Radošovců¹⁸³ na pasovou kontrolu v Marcheggu v Rakousku.¹⁸⁴ V roce 1938 se na Slovensku seznámil se svou budoucí ženou, Margaritou Hergottou, narozenou v roce 1920.¹⁸⁵

Po 15. březnu 1939, kdy byla většina Čechů nucena opustit Slovensko,¹⁸⁶ se odstěhoval do Horního Jelení, kde bydlela jeho matka s otčímem. Zde vyčkával přiřazení do služby. V červnu téhož roku ho přidělili na četnickou stanici do Horního Jelení, odkud ho v září přemístili na pasovou kontrolu do České Třebové, kde byl až do konce září 1940.

V březnu roku 1940 byl předvolán na oberlandrát do Pardubic, kde mu bylo řečeno, že jakožto narozený ze dvou německých rodičů, je podle zákona i on německým občanem a má se přihlásit k německé národnosti. Na tuto výzvu odpověděl, „...že jsem byl od 10 let věku svého vychován od otčíma v duchu českém a že se cítím jako Čech.“¹⁸⁷

---

¹⁷⁸ Viz. příloha, obr. 1

¹⁷⁹ SOA Zámorsk, fond MLS Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Vilibald, 1945-1947.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Viz příloha obrázek č. 2, fotografie Kühna v četnické uniformě.

¹⁸² SOA Zámorsk, fond MLS Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Vilibald, 1945-1947.

¹⁸³ Viz. příloha obr. 4

¹⁸⁴ Viz. příloha obr. 5

¹⁸⁵ Z osobního rozhovoru s Viliamem Kühnem, 10. března 2018.

¹⁸⁶ BYSTRICKÝ, Valerián. Vystaňovanie českých štátnych zamestnancov zo Slovenska v rokoch 1938-39. In: Historický časopis. Bratislava: SAV, 1953-. R.1997 Č. 4, s. 184-197.

¹⁸⁷ Státní oblastní archiv Zámorsk, fond MLS Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Vilibald, 1945-1947.

Ponechal si čtrnáctidenní lhůtu na rozmyšlenou a odjel do Bratislavy za svým bývalým vrchním velitelem Kreml, kterého žádal o radu. Kreml mu ale řekl „že je v této věci těžko raditi.“¹⁸⁸

Když se mu nedostalo rady, v jakou doufal, odjel se poradit do Prahy s generálem četnictva Josefem Ježkem. Po uplynutí čtrnáctidenní lhůty se Kühn rozhodl k německé národnosti nepřihlásit. Teprve po několika dalších předvoláních na pardubický oberlandrát se nakonec rozhodl německou národnost přece jenom přijmout.¹⁸⁹

V této části jeho výpovědi jsem si všimla jistých nesrovnalostí s ostatními výpověďmi. O cestě za Kreml a Ježkem se zmiňuje Kühn pouze kvůli otázce přijetí německé národnosti. Augustin Kreml ale ve své výpovědi uvedl, že za ním Kühn přijel ve věci přeražení k německé kriminální policii. Stejnou situaci popsal jeho švagr František Janata, podle kterého jel s Kühnem do Prahy za generálem četnictva Ježkem také kvůli přeražení k německé kriminální policii, ne kvůli otázce přijetí německého občanství.

Z toho usuzuji, že si Kühn zřejmě zaměnil (nemyslím, že záměrně) dvě události a vypověděl, že za Kreml a Ježkem jel kvůli přijetí německého občanství na začátku roku 1940, jel za nimi ale až kvůli přeražení k německé kriminální policii, ke které být přeražen nechtěl.

K této otázce přeražení k německé kriminální policii vypověděl jeho švagr následující: „Hned druhý den vzali jsme veškeré doklady od Viliho a jeli jsme do Prahy. Po delším běhání dostal se můj švagr v odpoledních hodinách k samotnému zemskému četnickému veliteli p. generálu Ježkovi. Tam mu přednesl svoji prosbu, já nebyl k této rozmluvě připuštěn. Po delší rozmluvě vyšel švagr z kanceláře a řekl mi, co mu tam bylo řečeno, že prý bude předán do služeb německé kriminální policie a kdyby se zdráhal, že by mohl být propuštěn ze služeb protektorátního četnictva a i jinak mu bylo domlouváno, že by páchal zradu na německém národě...“¹⁹⁰

Podobnou situaci popsal i A. Kreml: „Posteskl se mi, že by rád sloužil dále v četnictvu u nás, ale že se nemůže ubránit náporu německých úřadů. Připomenul jsem mu, že nedovede-li se ubránit, může i tam při dobré vůli konat českému národu dobré služby.“¹⁹¹

---

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž, výpověď Františka Janaty z 27. 12. 1945, Žandov.

¹⁹¹ Tamtéž, výpověď Augustina Kremla z 7. února 1946 uskutečněného v Poličce.

V září roku 1940 dostal příkaz hlásit se u německé kriminální policie v Praze. Tam byl následně proškolen a na čas přidělen jako tlumočnick.¹⁹² Když 2. května 1941 vznikla v Pardubicích pobočka německé kriminální policie, byl k ní Kühn přeřazen. Stal se z něj kriminální sekretář a jeho vedoucím byl Josef Bockmann.¹⁹³

Kühn měl jako bývalý český četník zkušenosti z řad policistů a obzvlášť jeho znalost českého jazyka mohla být na protektorátní pobočce německé kriminální policie k užítku, zejména co se týče výslechů českých občanů. Zastával hlavně agendu „poznávací služby“, která spočívala ve vedení kartotéky zločinců z povolání, prostitutek, dále měl na starost otisky prstů a fotografování, které bylo pro kriminální policii důležité.

Často byl přibírán i na vyšetřování, a to hlavně do vojenských objektů, nebo na domovní prohlídky, které byly konané v rámci hospodářských deliktů a měly zabránit protiříšské hospodářské činnosti. Týkalo se to například na černo porážených zvířat, nebo černých zásob.¹⁹⁴

Se svou manželkou, která byla totálně nasazena v Telegrafii v Pardubicích, bydlel v přiděleném bytě ve Sladkovského ulici čp. 1875.

Wilibald Kühn pracoval na německé kriminální policii v Pardubicích až do 5. května 1945, kdy podle svých slov *„odjel na kole do Mladé Boleslavi a 11. května 1945 dále vlakem do Prahy, kde jsem se hlásil na bývalém inspektorátu neuniformované strážce.“*¹⁹⁵

Dne 15. května 1945 se přihlásil úřadům, kterými byl zadržen a předán do věznice na Pankráci. Při cestě do pankrácké věznice 19. července 1945 bylo kriminálnímu asistentovi¹⁹⁶ v Pardubicích sděleno, že se tam nacházejí dva zadržení němečtí kriminální asistenti z Pardubic.¹⁹⁷ Ten zažádal o vydání Kühna a převezl ho do Pardubic do zajišťovací vazby a poté do internačního tábora zemské donucovací pracovny.¹⁹⁸

*„Na své čisté svědomí mohu prohlásiti, že jsem se vůči českém obyvatelstvu vždy choval loyálně, nikoho jsem pro politickou věc neoznámil a ve svém oboru kriminální služby jsem vždy postupoval spravedlivě a rozvážně a malicherné věci jsem přehlížel.“*¹⁹⁹

---

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Podpis nečitelný.

¹⁹⁷ ABS, Praha, fond SÚMV 2M:12408, 1945. Jméno druhého vězně se mi nepodařilo zjistit.

¹⁹⁸ SOA Zámorsk, fond MLS Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Wilibald, 1945-1947.

¹⁹⁹ Tamtéž, poslední odstavec výpovědi Wilibalda Kühna.

5.1.1 Obvinění

Kühn byl obviněn z §3 zločinu proti státu za propagování nacismu, jeho podporu, horlivost ve své práci coby asistenta u německé kriminální policie, snahu co nejvíce uškodit českému obyvatelstvu, aby za to byl sám odměněn. Mohl být potrestán těžkým žalářem od 10 do 20 let, za okolností zvláště přitěžujících i odsouzen k smrti.²⁰⁰

Ve vazbě zůstal až do hlavního přelíčení u mimořádného lidového soudu, které se konalo 8. ledna 1947. Byl zproštěn obžaloby a 19. ledna 1947²⁰¹ osvobozen.

„Vzhledem ke zjištěným okolnostem nezjistil soud v jednání obžalovaného žádnou skutkovou podstatu nějakého trestného činu podle retribučního dekretu, zejména ne pak zločinu podpory a propagace nacismu, a protože samotné členství v Kripu není podle názoru soudu trestné, neboť se jednalo se o normální úřad trestní, nezbylo než obžalovaného pro nedostatek důkazů propustit.“²⁰²

5.1.2 Po osvobození

Po propuštění odjel za svojí rodinou na Slovensko do Bratislavy, kde začal pracovat jako úředník ve Fondu národní obnovy. Zde pracoval do roku 1951. V tomtéž roce nastoupil znovu jako úředník, ale do Uhelných skladů v Bratislavě.²⁰³ Tam pracoval na pozici obchodního referenta. Na této pozici se staral o dodávky uhlí až do důchodu.²⁰⁴

Jako souzený před MLS byl pod neustálým dohledem úřadů, což potvrzuje i zpráva stanice NB v Bratislavě z dubna 1947: *„Vilibald Kühn je vedený na tunajšej stanici NB v zozname nemeckých príslušníkov a jako taký je vedený v stálej patrnosti. Jeho styky a chovanie sú sledované.“²⁰⁵* Osvědčení o československém státním občanství mu bylo uděleno až v roce 1948.²⁰⁶

Zároveň v tomto roce bylo proti němu zavedeno trestní řízení dle malého retribučního dekretu,²⁰⁷ jeho důvody však nejsou v žádném z dostupných záznamů k dispozici. Toto řízení bylo po necelém půl roce zastaveno pro neznámý pobyt. V žádném z jeho záznamů ve třech

---

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ ABS, Praha, fond Gestapo Hradec Králové a Pardubice, Z-7-21/52, 1962.

²⁰² SOA Zámorsk, fond MLS Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Vilibald, 1945-1947. Poslední odstavec v rozsudku Kühna.

²⁰³ ABS, Praha, fond Gestapo Hradec Králové a Pardubice, Z-7-21/52, 1962.

²⁰⁴ Z osobního rozhovoru s Viliamem Kühnem, 12. března 2018.

²⁰⁵ ABS, Praha, fond SÚMV, 2M:10623/38, 1947.

²⁰⁶ ABS, Praha, fond SÚMV, 2M:10623/38, 1951.

²⁰⁷ Tamtéž.

archivech²⁰⁸ jsem nedohledala důvod pro zahájení trestního řízení, ani proč nebyl zjištěn jeho pobyt.

Při zjišťování jeho politické spolehlivosti je častokrát ve spisech ŠTB popisován následovně: „*Dalším šetrením horeuvedenem stanicou SNB bolo zistene, že menovaný od 1. mája 1941 v Pardubiciach Sladkovského ul. čísl. 875, kde bol nemeckym policajtom u Kriminálneho oddelenia a špatne zaochádza s občanmi čsl. príslušnosti.*“²⁰⁹ Vyšetřující tedy nebrali vůbec zřetel na výslechy svědků u MLS Chrudim, nejspíš ani na rozsudek, který hovořil jinak.

V roce 1948 vstoupil do komunistické strany. O dva roky později, při prověřování členů strany, z ní byl vyloučen.²¹⁰ Jeho syn, Viliam Kühn, o tomto neměl od otce nikdy žádné zprávy a vypověděl mi, že jeho otec ani komunistického smýšlení nebyl. Pamatuje si na to, jak se otec musel chodit hlásit na úřady, a i k nim domů často chodily kontroly, u kterých on nesměl být. Podle jeho syna byl i v Uhelných skladech, kde pracoval po roce 1951, kádrový pracovník, který otci podle jeho slov znepríjemňoval život a vzpomínal na něj dlouhá léta velice špatně.²¹¹

Wilibald Kühn žil mezi lety 1963 a 1990 v Bratislavě-Ružinov ulice Komárnická 116/24. Zde bydleli v přiděleném bytě od národního výboru, kde žili až do dospělosti svých dětí ve dvou pokojích. Zemřel v Bratislavě 29. května 1990 v nedožitých 81 letech s českou národností.²¹² Jeho žena Margarita zemřela v roce 2010 v 90 letech.²¹³

5.2 Svědectví od členů rodiny

Dne 17. října 1942 se v Pardubicích oženil s Margaritou Hergottovou, se kterou se v protokolech od Mimořádného lidového soudu v Chrudimi dvakrát setkáváme. Napsala dva dopisy se žádostí o propuštění jejího manžela. První žádost byla poslána 10. prosince 1945 a odůvodnění bylo následující: „*Nakoľko som už v najvyššom stupni tehotenstva a po zaistení môjho manžela zostala som bez všetkých prostriedkov a bez prístrešia v Pardubiciach, bola som nútená odísť ku svojim rodičom na Slovensko. Môj otec je železničiar a nie je tak zámožný, nakoľko je nás viac detí, aby mňa mohol i s dieťaťom živiť.*“²¹⁴ K žádosti připojila seznam

---

²⁰⁸ SOA Zámorsk, ABS Praha, Archiv Hlavního města Prahy.

²⁰⁹ ABS, Praha, fond Gestapo Hradec Králové a Pardubice, Z-7-21/52, 1951.

²¹⁰ ABS, Praha, fond Gestapo Hradec Králové a Pardubice, Z-7-21/52, 1962.

²¹¹ Z osobního rozhovoru s Viliamem Kühnem, 10. března 2018.

²¹² Ministerstvo vnútra slovenskej republiky sekcia verejnej správy, č.p. SVS-ORMP2-2018/1-777.

²¹³ Z osobního rozhovoru s Viliamem Kühnem 10. března 2018.

²¹⁴ SOA Zámorsk, fond MLS Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Vilibald, 1945-1947.

svědků, kteří by podle ní mohli vypovídat v prospěch jejího manžela.²¹⁵ Jejich první syn se narodil 12. prosince 1945 jako Viliam Kühn, druhý syn se narodil v září roku 1947. Dnešním dnem má Kühn 6 vnoučat a 12 pravnoučat.²¹⁶

Druhá žádost Margarity Kühnové je z května 1946. V dopise žádá znovu o propuštění svého manžela, aby mohl žít ji a jejich pětiměsíční dítě. I k tomuto dopisu byl znovu přidán seznam svědků.²¹⁷

Dalším, kdo z jeho rodiny zaslal dopis za jeho propuštění, byl jeho švagr, František Janata, výpravčí vlaků v Žandově. V dopise líčí život svého švagra do vzniku Protektorátu Čechy a Morava, po kterém na něj začaly tlačit německé protektorátní úřady, aby přijal německou národnost. Sám byl podle výpovědi svědkem, když přijel za Kühnem do České Třebové, že za ním přijeli dva muži z Pardubic a znovu na něj naléhali, aby přijal německou národnost. Poté s ním jel do Prahy za generálem četnictva Josefem Ježkem, odkud měl jeho švagr vyjít velmi zkroušený. Problémy měl Kühn mít i se svatbou, kterou mu nechtěli povolit. K dopisu Františka Janaty byl také přiložen seznam svědků, o kterých s ním podle něj Kühn mluvil a kteří by mohli přispět svým prohlášením k jeho propuštění.²¹⁸

Žádost o propuštění svého zetě poslal i Ján Hergot, otec Margarity Kühnové. Žádal o jeho propuštění na zemědělské práce, jelikož vlastnil velké polnosti a s manželkou nebyli sami schopni hospodářství zvládat.²¹⁹

Ačkoliv si jsem vědoma, že svědectví od členů rodiny je nutno brát s jistou rezervou, tak musím uvést ještě výslech bratra Kühnovy manželky Jana Hergota. Ten poznal svého švagra až v Pardubicích po svatbě. Několikrátě byl oba manžele navštívit. Jelikož se jedná o zajímavou výpověď, doslovně cituji: *„Při prvé návštěvě v roce 1942 byl obžalovaný v nějaké německé uniformě. Když jsme spolu mluvili o situaci, prohlásil, že Němci počínají si nelidsky, hrubě a nespravedlivě, že si tím všechny národy znepráteleli a že to je jednou zabije. Mě to připadalo divné viděti někoho v německé uniformě takto mluvit, a proto jsem svůj obdiv obžalovanému také řekl. On však na to prohlásil, když vzal při tom za kabát své uniformy: Víš Jendo, těhle hadrů se bát nemusíš, poněvadž to nejsem já.“*²²⁰

---

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Z osobního rozhovoru s Viliamem Kühnem, 10. března 2018.

²¹⁷ SOA Zámorsk, fond MLS Chrudim, sign. 947/46, spis Kühn Vilibald, 1945-1947.

²¹⁸ Tamtéž, výpověď Františka Janaty z 27. prosince 1945.

²¹⁹ Tamtéž, dopis zasláný Jánem Hergotem 25. března 1946 z Lamače.

²²⁰ Tamtéž, z výpovědi Jana Hergota u hlavního přelíčení, 8. ledna 1947.

5.3 Svědectví před soudem

K případu Wilibalda Kühna bylo vyslechnuto dohromady 23 svědků, z toho 20 jich bylo vyslechnuto u hlavního přelíčení. Prohlášení a dobrozdání poslalo celkem 10 lidí.²²¹ Výslechy svědků považují za důležitý zdroj informací o Kühnově osobě a povaze. Ráda bych zde uvedla alespoň ty, podle mě, nejdůležitější, a kteří byli zároveň i vyslechnuti u hlavního přelíčení.

Václav Říha se seznámil Kühnem již v době, kdy v roce 1940 dělal četníka na pasové kontrole v České Třebové. Jako člen české četnické stanice Říha často dojížděl do České Třebové, kde měl mezi četníky kamarády. Byl zvyklý mluvit mezi přáteli otevřeně o politické situaci, nyní byl ale upozorněn, že se tam nachází Kühn, který přijal německou národnost, ačkoliv údajně ne dobrovolně. Žádné stížnosti na něj od kamarádů z řad četnictva z České Třebové neslyšel. Také o Kühnově přeřazení na německou kriminální policii do Pardubic se Říha dozvěděl od přátel z České Třebové, kteří mu také řekli, že Kühn odejít nechtěl.

Čím dál častěji s ním přicházel do styku ve věcech pracovních, ale nevšiml si, že by Kühn vyvíjel nějakou přehnanou pracovní aktivitu. Při těchto vyšetřováních si ani nevšiml, že by nějak vystupoval proti českému obyvatelstvu, ani ze strany českého obyvatelstva proti němu neslyšel žádné stížnosti. Naopak si všiml jakési nedůvěry v řadách pardubické německé kriminální policie i toho, že se Kühn zjevně bál svého nadřízeného Bockmana.²²²

Říha byl zatčen pardubickým gestapem 8. února 1945 v bytě v Chrudimi pro spolupráci s partyzány. Jeho zatčení provedl velitel německé kriminální policie Bockman a jeho podřízený Kühn a člen pardubického gestapa, kriminální asistent Alfred Hübl. V donucovací pracovně v Pardubicích začal Říhův výslech, u kterého byl ze začátku i Kühn. Říha si vybavoval, že od něj dostal čtyři malé facky. Uvedl, že si ale spíš myslí, že mu je Kühn dal jen kvůli tomu, že se snažil vypadat před ostatními horlivě. Říha byl vězněn a vyslýchán brutálními způsoby okolo měsíce. Následně byl i s manželkou odvezen do Terezína, kam odjel se značkou „KA“, což znamenalo, že vězeň měl být uzavřen na celu smrti a usmrcen, ale on i manželka přežili a vrátili se domů.²²³

„Pokud se týká jednání obžalovaného při počátku výslechu po mém zatčení, měl jsem dojem, že obžalovaný tímto svým jednáním chce vzbuditi u ostatních vyšetřujících orgánů přesvědčení o své spolehlivosti a když potom během vyšetřování jsme zjistil, že mezi

---

²²¹ Tamtéž, ze spisu Wilibalda Kühna.

²²² Tamtéž, z výpovědi Václava Říhy z 5. října 1945 v Chrudimi.

²²³ Tamtéž.

*vyšetřujícími německými orgány jakási nedůvěra panuje, a sice navzájem mezi nimi, byl, tento můj názor ještě zesílen.*²²⁴

Známým Kühna ještě před jeho působením u německé kriminální policie byl také **Čeněk Schejbal**. Pobýval v roce 1939 v Horním Jelení, kde Kühn pracoval jako četnický strážmistr. Byl to pro něj dobrý kamarád a dobrý člověk. V době, kdy již Kühn pracoval na německé kriminální policii, se se Schejbalem potkali v Horním Jelení na cyklistických závodech. Zde mu Kühn řekl, že na něj přišlo udání omylem na německou kriminální policii místo na gestapo, a že ho spálil. Pokaždé, když ho později potkal, choval se k němu velmi kamarádsky.²²⁵ Kühn k této výpovědi u hlavního přelíčení dodal, že se jednalo o udání za poslech cizího rozhlasu.²²⁶

Dalším svědkem, který také pracoval u české kriminální policie, byl **Jaroslav Kotáb**. Kotáb poznal Kühna v roce 1942, kdy byl přidělen na českou kriminální policii do Pardubic. Měl podobnou agendu jako Kühn, takže s ním často spolupracoval. Kühn s ním měl mluvit výhradně česky a vedl s ním rozhovory o válce. Kotáb mu ale z počátku nedůvěřoval, obával se, že je to provokace. Důvěřovat mu začal až později, kdy Kühn pomáhal lidem, které za ním Kotáb posílal. Jako příklad udával vyšetřování případu mlynáře Beneše z Janderova. O jaký případ se jedná, se svědek bohužel dále nevyjádřil. Svědek udal, že se Kühnovi dokonce svěřil se svým spojením s partyzány.²²⁷ Taková informace je podle mě dosti zásadní a ukazuje to naprostou lhostejnost Kühna k německé věci.

František Andr byl od října 1941 šoférem na německé kriminální policii v Pardubicích a jako takový přišel do styku se všemi členy uvedené instituce. Do protokolu uvedl, že Kühn byl pravou rukou svého velitele Bockmana a dostával od něj všechny důležité úkoly. Kühna se podle Andreho všichni na německé kriminální policii báli, jelikož donášel svému nadřízenému. Podle něj dokonce *„Khün taktéž chodil na českou kriminální policii, kde vyzvídal různé věci, náladu a chování členů kriminální policie a toto donášel a informoval Bockmana. Že Khün byl velice horlivý ve služebně a poměrně mladý služebník, svěřoval mu Bockman velice důležité věci a jelikož byl u něj zapsán jako osoba velice důvěryhodná, navrhl ho na mimořádné povýšení.*“²²⁸ Díky jeho spolehlivosti a horlivosti v pracovních povinnostech byl Kühn

---

²²⁴ Tamtéž, z výpovědi Václava Říhy u hlavního přelíčení, 8. ledna 1947.

²²⁵ Tamtéž, z výpovědi Čenka Schejbala 31. ledna 1946.

²²⁶ Tamtéž, z výpověď Čenka Schejbala u hlavního přelíčení, 8. ledna 1947.

²²⁷ Tamtéž, z výpovědi Josefa Kotába u hlavního přelíčení, 8. ledna 1947.

²²⁸ Tamtéž, výslech Františka Andreho z 1. října 1946 v Pardubicích.

navržen na povýšení na tajemníka a tak se také stalo. Bockman mu také za horlivost navrhl udělení německého válečného kříže.²²⁹

Vzhledem k ostatním výsledkům, které přímo odporují této výpovědi Františka Andra, musím konstatovat, že se jednalo o výsledk s dosti nepodloženými informacemi o Kühnově osobě. Až se může zdát, že měl Andr proti Kühnovi něco osobního. Mohlo ovšem také jít o snahu zahladit vlastní vinu očerněním svého bývalého kolegy.

Výše uvedenou výpověď podával Andr 28. září 1946. O pár měsíců později, 8. ledna 1947, se ale jeho výpověď před MLS změnila:

„Jest pravda, že sám Pantle (referent pro hospodářské delikty a zástupce vedoucího úřadovny) se přede mnou vyjádřil, že Kühn je bačkora, že se Bockmana bojí a všechno mu řekne. Bylo to při té příležitosti, když Pantle měl s Bockmanem nějaké nedorozumění. Bockman se zeptal Kühna, jak to ve skutečnosti bylo a Kühn řekl Bockmanovi pravdu, která Pantlemu uškodila. Že by jinak donášel, to nevím a také mě není známo, zda donášel na českou kripo.“
230

Kühново povýšení na tajemníka bylo vysvětleno u výslechu jeho nadřízeného Josefa Bockmana, který uvedl, že ho navrhl na povýšení na tajemníka, aby Kühn nemusel jezdit na tříměsíční kurz, který musel každý člen kriminální policie prodělat na škole SS. Zaprvé se obával, že by Kühn v kurzu neuspěl a zadruhé nechtěl na tři měsíce přijít o úředníka. Dále uvedl, že si není vědom, že by si někdo stěžoval na Kühново chování v pracovní době.²³¹

Ve dvou případech pomohl Kühn dostat zpátky české občany z totálního nasazení v Německu a to u případu **Marie Česekové-Jelínkové**, jíž podle její výpovědi pomohl dostat syna z německého Saarfeldu zpátky domů.²³² Dále u případu **Blaženy Coufalové**, jíž pomohl dostat domů bratra Josefa Daňka, který byl potřeba doma na práci.²³³ Ve výpovědi Coufalové také bylo řečeno, že za Kühnem přišla ještě několikrát v jiné záležitosti a on jí vždy vyhověl.

„Asi rok po odjezdu bratra z domova podával otec Josef Daněk žádost a s touto žádostí jsem jela sama do Pardubic, chtějíce si nechati od německých úřadů žádost potvrditi. V budově německých úřadů jsem právě přišla k Vilimu Kühnovi a tam jsem mu moji žádost předestřela. Kühn vzal si moji žádost sám a řekl, že má cestu do Chrudimě a že mi to tam zařídí. Také

---

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Tamtéž, svědectví Františka Andreho u hlavního přelíčení 8. ledna 1947.

²³¹ Tamtéž, svědectví Josefa Bockmana u hlavního přelíčení 8. ledna 1947.

²³² Tamtéž, výpověď Marie Česekové-Jelínkové z 8. února 1946 v Žumberku.

²³³ Tamtéž, výpověď Blaženy Coufalové z 2. února 1946 z Chrastu u Chrudimi.

*skutečně jak v Chrudimi na pracovním úřadě, tak i v Pardubicích to zařídil, že se můj bratr domů dostal.*²³⁴

Kühn při domovních prohlídkách, které byly prováděny na základě různých udání, často zapisoval menší potravinové zásoby, než které ve skutečnosti našel. To je například případ **Jaroslava Kláska**, u kterého proběhla v roce 1943 blesková inspekce, při které musel přiznat nějaké obilí, které semlel na černo. Kühn podle něj do protokolu uvedl méně mouky, než ve skutečnosti našel, čímž tento případ spadal stále pod příslušnost Okresního úřadu v Pardubicích, a ne pod německý lidový soud.²³⁵ Při občasných kontrolách u Kláska měl Kühn přehlížet zjištěné závady a nepodávat o nich hlášení.²³⁶

Kühn zde zdůraznil hloubku zapojení českého obyvatelstva do hospodářských prohlídek, jelikož ty přicházely na základě udání, nebo zpráv od konfidentů gestapa. Některá udání měla být hodně ošklivá a nešlo je jen tak přejít. Udání na gestapo a německou kriminální policii přicházela v podstatě na cokoliv.

Dalším ze svědků, který mohl potvrdit Kühnovo zapisování nižších hodnot nalezených zásob, byl **Karel Kříž**, majitel velkozávodu čalounictví v Pardubicích. Z neznámých důvodů přemluvil ostatní kriminalisty vykonávající prohlídku, aby větší množství zásob nenahlásili.²³⁷

Vzhledem k tomu, že tato hlášení by mohla mít za následek smrt vyšetřovaných, se dá říct, že jim Kühn zachránil život. Celkově z 23 výpovědí a 10 dobrozdání byla pouhá dvě svědectví v neprospěch Kühna: a to výpověď řidiče Andreho a manželů Matysových.

František Matys byl zatčen Kühnem a jeho kolegou Rudolfem Rödigem v červenci roku 1943 pro hospodářský delikt. Kühn na něj měl křičet, aby se doznal a při prohlídce, kterou nařídil i u jeho otce, se choval panovačně a uštěpačně. Totéž při svém výslechu vypověděla i jeho žena, Božena Matysová. Při prohlídce, při které se usmála, na ni měl Kühn zařvat, že ji smích přejde.²³⁸ Do protokolu měl Kühn zanést místo jednoho přiznaného deliktu hned šest. S Matysem byl sepsán protokol v němčině, který mu Kühn měl slíbit přeložit, ale neudělal to. U soudu v Praze se měl Matys dozvědět teprve od soudce, že se při výslechu údajně přiznal

---

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Tamtéž, z dopisu zaslaného Jaroslavem Kláskem, kterým chtěl doplnit své svědectví, 5. ledna 1947.

²³⁶ Tamtéž, z výpovědi Jaroslava Kláska z 11. února 1946 v Dašicích.

²³⁷ Tamtéž, z dopisu Karla Kříže zaslaného 5. ledna 1947.

²³⁸ Tamtéž, z výpovědi Boženy Matysové z 25. září 1946 v Pardubicích.

hned k šesti deliktům, nejen k jednomu. Ačkoliv protestoval, byl odsouzen na dva roky vězení.²³⁹

U hlavního přelíčení svoji výpověď Matys zopakoval, Kühn se k tomu ohradil s tím, že jestliže bylo v protokolu sepsáno, že se přiznal k šesti deliktům, muselo tomu tak být.²⁴⁰

Dalším svědkem, který opravil svou výpověď u hlavního přelíčení byl i **Josef Svoboda**. Ve výslechu na četnické stanici 10. září 1946 vypověděl, že ho při výslechu Kühn tloukl. Při hlavním přelíčení svou výpověď změnil a řekl, že to vypověděl patrně v rozčílení na Němce. Tlouct ho měl jen velitel německé kriminální policie Bockmann.²⁴¹ Tato výpověď je zároveň dosti vypovídající a podporuje názory lidí, kteří prohlašují, že byla poválečná retribuce nespravedlivá a ze strany Čechů se jednalo o falešné udávání. O to více je udivující, kolik pardubických (a okolních) obyvatel vypovědělo pravý opak.

Většina výslechů hlavně potvrzuje to, že se Kühn k vyslychaným choval slušně, protokol s nimi často sepisoval česky a pak ho sám přeložil, nebo jim zpětně přeložil protokol, který s nimi sepsal některý z jeho německy mluvících kolegů. Mohlo se totiž stát, že obviněný ani nemusel vědět, co podepisuje, pokud německému jazyku nerozuměl.

---

²³⁹ Tamtéž, z výpovědi Františka Matyse z 25. září 1946 v Pardubicích.

²⁴⁰ Tamtéž, z výpovědi Františka Matyse u hlavního přelíčení 8. února 1947.

²⁴¹ Tamtéž, z výpovědi Josefa Svobody u hlavního přelíčení 8. února 1947.

6 Závěr

Druhá světová válka se nesmazatelně zapsala do historie celého světa jako konflikt, který útočil na lidskost a nikdy nesmí být opakován. Ztráty na životech byly několikamiliónové. Tento konflikt se dostal do učebnic nejen jako válka, při které hlavní ztráty byly ty válečné, ale hlavně jako válka, kde zemřeli milióny civilistů.

Proto není divu, že se celý svět rozhodl razantně zakročit proti těm, kteří tuto ničivou válku způsobili a jenž ji přivedli k obrovským lidským ztrátám. Poválečná retribuce se stala záležitostí všech spojeneckých zemí, při které měli viníci zaplatit za své strašlivé zločiny. Bylo třeba co nejrychleji a co nejrazantněji vyřídit pachatele, aby se Evropa i svět mohli vrátit k mírovému životu. Právě proto, že druhá světová válka se stala bolestnou vzpomínkou v srdci těch, kteří v ní přišli o někoho milovaného, nebo byli svědkem či aktérem těchto hrozných událostí. Bolestnou vzpomínkou a ohniskem sváru je ostatně dodnes.

V dnešním světě je ale retribuce často chápána jako něco zlého. Něco, co bylo necitelné a přehnané a k čemu prezident Beneš neměl právo. Otázka autorství retribučních dekretů je také dnes všeobecně připisována právě prezidentu Benešovi. Ačkoliv tomu tak zdaleka nebylo, neboť podíl na jejich přípravě měla vláda, Státní rada i Právní rada v exilu. Poválečné soudnictví je také leckdy bráno jako odsuzování nevinných lidí, pomsta ze strany Čechů, udávání se mezi přáteli a hlavně politický boj. Média mají v tomto pohledu nepochybně velice silný vliv a je obrovská chyba, že se tak často prezentují pouze případy, u kterých skutečně došlo k pochybení, a nezveřejňují se celkové statistiky, které svědčí o opaku.

Pardubice byly svědkem strašlivých událostí, které se zde odehrály za heydrichiády. Byly sídlem členů parašutistické skupiny Silver A, kteří se účastnili odbojové činnosti, v neposlední řadě i atentátu na Heydricha. Právě tyto události zapříčinily rozsáhlé zatýkání a popravy, které v ulicích města zanechaly bolestné rány. Na řadě domů je dodnes pamětní deska připomínající její minulé obyvatele, kteří přišli o život právě v této době. Zámeček v Pardubičkách se stal svědkem posledních minut stovek lidí z Pardubic a okolí, v neposlední řadě obyvatel Ležáků. Dodnes tyto události připomíná řada pomníků, nebo například stezka „Pardubicemi po stopách Silver A“, která vznikla v roce 2012.²⁴²

---

242 Heydrichiáda. [online]. Copyright © [cit. 12.03.2018]. Dostupné z: <http://heydrichiada.pardubice.eu/cz/stopach-silver-a.html>

Právě z všudypřítomného strachu, touhy po konci války a pomstě na okupantech, si myslím, že jsou Pardubice dobrým příkladem města, kde mohli občané více než v jiných městech požadovat spravedlnost a pomstu všech, kteří v nacistickém aparátu pracovali. Město, kde se nacistická persekuce odehrávala přímo na ulicích, kde lidé v době heydrichiády umírali každý den po desítkách. Na Zámečku v Pardubicích přišlo o život celkem 194 občanů z Pardubic a blízkého okolí.

Na začátku své práce jsem si položila základní otázky:

Skutečně byla poválečná retribuce tak krutá a nespravedlivá a šlo spíše o udávání „sousedů“ a o vyřizování starých svárů, než o spravedlivé potrestání kolaborantů a okupantů? Byla hlavně předmětem pomsty československých občanů na všech Němcích, kteří se za války nacházeli na území Protektorátu? Platil všeobecný názor že Němec = zlo? Nebo se našli mezi občany i lidé, kteří se zastali nevinného člověka, když věděli, že nevinný je? Bez ohledu na jeho národnost? Bez ohledu na to, v jaké instituci za války působil?

Na případu Wilibalda Kühna jsem docela jistě ukázala, že tomu tak nebylo. Tento případ, kdy příslušník německé kriminální policie byl osvobozen mimořádným lidovým soudem, byl, troufám si tvrdit, jeden z těch ojedinělejších. Ukázka toho, že lidé byli schopni se zastat příslušníka německých úřadů, který u nich prováděl hospodářské kontroly, který chodil po městě v německé uniformě a prováděl i výslechy, je podle mě světlo v tomto černém období a příkladem toho, že ani těsně po válce nebyli lidé tak zaslepeni pomstou.

Oproti Wilibaldovi Kühnovi se dá dobře připomenout otázka viny řidiče gestapa v Pardubicích Gerharda Schmecktala. Schmecktal pracoval jako osobní řidič vedoucího pardubické služebny gestapa a v Pardubicích strávil prakticky celou válku. Ačkoliv Schmecktalovi nebyla dokázána prakticky žádná vina, ani jeho členství v SS, za které byl odsouzen, soud ho uznal vinným a odsoudil na 25 let odnětí svobody a ztrátu občanské cti na doživotí. V jeho případě se totiž nenašlo tolik svědků, kteří by svědčili v jeho prospěch, ale alespoň pár dobrých výpovědí stačilo k tomu, aby nedostal trest smrti, který členové gestapa většinou dostali. Žádný ze svědků rovněž nemohl určit Schmecktala jako aktéra zatýkání, nebo výslechů. Schmecktal byl 18. prosince 1955 propuštěn a odsunut do Západního Německa.²⁴³

Německá kriminální policie sice nemusela mít tak hroživou pověst, jako gestapo, ale jejich zatýkání a vyslýchání mohlo mít naprosto stejný průběh a následky. A v řadě případů tomu tak

---

²⁴³ NĚMEČEK, Jan. Gerhard Schmecktal, in: Východočeský sborník historický, 1994, č. 4, s. 207-208.

skutečně bylo. A nedá se říct, že by Schmecktal byl člen gestapa tak hrozivý, jako například Alois Aschenbrenner.

S případem Wilibalda Kühna jsem se poprvé setkala v prvním ročníku na univerzitě na předmětu Mimořádné lidové soudy. Každý jsme dostali jeden případ z archivu v Zámrsku a měli jsme ho představit třídě. Většinou měli všichni právoplatně odsouzené lidi, kteří se za války skutečně provinili. Když jsem si přečetla, že jsem dostala člena německé kriminální policie, musím se přiznat, že jsem absolutně nepochybovala o tom, že bude jeho případ natolik jiný, než ty ostatní. Ale již po přečtení pár prvních svědectví mi došlo, že je to případ skutečně velice zajímavý a se zájmem a napětím jsem prostudovala celý spis, až jsem, ke své úlevě, došla k jeho osvobození.

Doufám v to, že jsem na případu Wilibalda Kühna dokázala ukázat, že ani touha po pomstě československých občanů nebyla nekonečná a není dobré, že veřejnosti jsou představovány převážně jen takové případy, u kterých bylo odsouzení nezákonné a které podvracejí celý smysl retribučních dekretů. Snad jsem představila retribuční soudnictví v trochu jiném světle, které veřejnost příliš nezná a které není možná příliš atraktivní pro média: že byly případy, kdy bylo čestné a spravedlivé.

7 Resumé

The Second World War is still considered to be the biggest disaster in the history of mankind. The victims of the war were about ten millions people. It is a very sensitive topic for many people even today.

This bachelor thesis is divided into two parts: in the first one there are introduced the basics of retributive justice in Czech lands, the development of Czechoslovakian government in exile and retributive decrees. Between the first and the second part there are mentioned the offices of occupational administration of Protectorate of Bohemia and Moravia in Pardubice: Oberlandrat, German criminal police and Gestapo. Another part is focused on the case of Wilibald Kühn who was a criminal assistant of German criminal police in Pardubice.

A couple of tragic events happened in Pardubice during the Second World War. There were found many brave people who sacrificed their lives for a revolt and liberal republic. Many human stories, fates and tragedies were originated in here.

Retribution was being prepared and planned in all countries which were occupied by the Nazis during the war period. Each country found the own way how to cope with the consequences of the Second World War and how to punish all followers of the Nazis. In some cases the retribution was the tool of revenge.

To show it was not common in all cases how the media represents today, there is described a case of Wilibald Kühn who was judged in 1947 in Extraordinary People's Court in Chrudim. The basic source for analysing this case was a court file from the State Regional Archive in Zámrsk (SOA Zámrsk) and also the memories of Viliam Kühn.

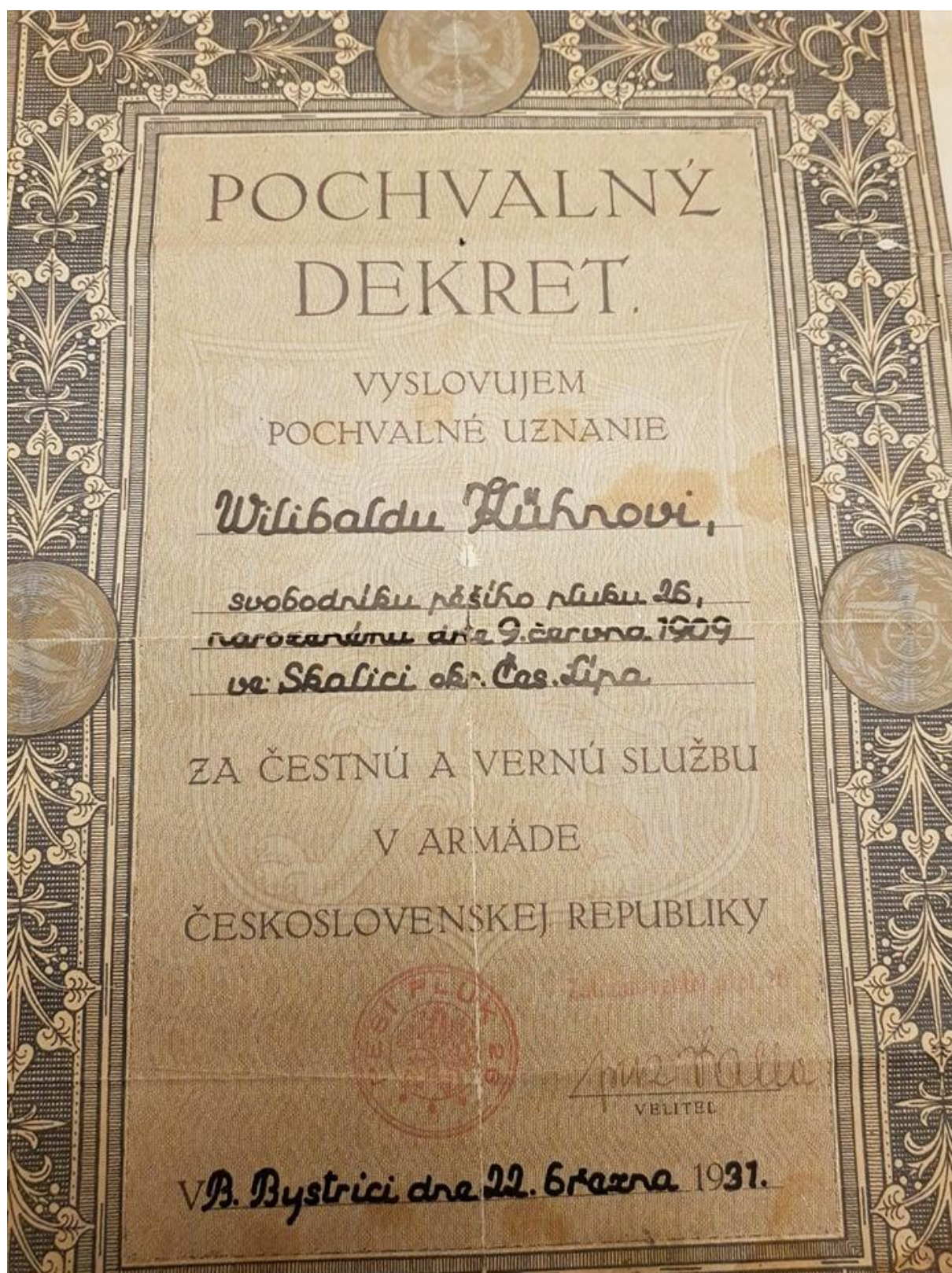
Many historians pay attention to the matter of justice. They ask the same question in the title of their publications: Justice, or Revenge? For this question there will probably not be faithful and uncompromising answer; however, I tried to answer it at least partially.

Obr. 2 Wilibald František Kühn, foceno před začátkem II. světové války, věnováno Viliamem Kühnem

Obr. 3 Pochvalný dekret Wilibaldu Kühnovi z 22. března 1931, věnováno Viliamem Kühnem

Zemské četnické velitelství v Bratislavě.

Čís.j. 10.494 / h.s./35.

Panu

strážmistru Vilibaldu Františku K u h n o v i

v

V Bratislavě dne 22. října 1935.

Marcheggu, odd. Bratislava.

V důsledku Vašeho trvalého odkomandování z Radošovců do Marcheggu byl jste v dosavadním služebním působišti sprostěn dne 14./10. 1935 služby a proto přísluší Vám od 1./11. 1935 činovné skupiny míst A ročních 3.300 Kč.

Proti tomuto výměru můžete do 15 dnů podati námítky k zdejšímu zemskému četnickému velitelství.

Převzetí tohoto výměru potvrďte datovanou stvrzenkou.

Za zem. četn. vel:

Kučera

Okresné četnické velitelstvo.

23. OKT. 1935

Došlo v Bratislavě, dňa.....

Čís. jedn. ....

23. OKT. 1935 Okresní četnický vůdčí ve slově

pril.

Gen. štábní. Hovce

Obr. 4 Zpráva o odkomandování Kühna z Radošovců do Marcheggu a o výměře platu, věnováno Viliamem Kühnem

Zemské četnické velitelstvo Bratislava.

Bratislava, 30. říjen 1936.

Čís. jedn. 16.052/36.

Vec: Služební přídavek zahraniční,
přiznání.

Odpověď k

Pan strážmistr,

Vilibald K u h n,

Marchegg.

Prilohy:

V důsledku Vašeho trvalého odkomandování na četnickou pasovou a kontrolní exposituru v Marcheggu /:čl.6 d.r.č.64/36:/, kde jste nastoupil službu dne 10.10.1936, přiznává Vám zemské četnické velitelství na podkladě a za podmínek výnosu ministerstva vnitra ze dne 30.10.1931, čís.64.284/13/31 /:čl.4 d.r.čís.98/1931:/ služební přídavek zahraniční ročních 1500 Kč, s platností od 1. listopadu 1936.

Proti tomuto opatření můžete podati ve smyslu ustanovení § 151 odst.1 P.Z.do 15 dnů námítky k zdejšímu zemskému četnickému velitelství.

Převzetí tohoto výměru prokažte datovanou stvrzenkou.

Za zem. četn. vel.:

Vilhelm Kuhn

Velitelství četnické expositury.

Došlo v Marcheggu dne 3. 11. 1936

Čís. jedn. 403/36. 1. příl. Kol.

Obr. 5 Přiznání zahraničního služebního příplatku z 30. října 1936, Marchegg, Rakousko, věnováno Viliamem Kühnem

Heiratsurkunde

(Standesamt Pardubitz ----- Nr. 30./42 -----)

Der Kriminaloberassistent Willibald Franz Kühn -----

katholisch -----, wohnhaft in Pardubitz -----

geboren am 9. Juni 1909 ----- in Langenau -----

(Standesamt Pfarrramt Langenau ----- Nr. XIII/181), und

die Margarete Hergott, ohne Beruf -----

katholisch -----, wohnhaft in Pardubitz -----

geboren am 24. Juni 1920 ----- in Blumenau -----

(Standesamt Matrikenamt Theben Neudorf ----- Nr. 104/1920 -----)

haben am 17. Oktober 1942 ----- vor dem Standesamt

in Pardubitz ----- die Ehe geschlossen.

Vater des Mannes: Franz Josef Kühn, zuletzt wohnhaft in Langenau -----

Mutter des Mannes: Anna Alina Če, geborene Posenei, wohnhaft in Ehrast bei Chrudim -----

Vater der Frau: Johann Hergoth, wohnhaft in Blumenau -----

Mutter der Frau: Franziska Hergoth, geborene Bučič, wohnhaft in Blumenau -----

Vermerke: -----

Pardubitz, den 17. Oktober ----- 1942

Der Standesbeamte

Gebühr 30 RM bezahlt.

In Vertretung: *Günther*

Eheschließung der Eltern:

des Mannes am 28. August 1909 (Standesamt Pfa. Langenau ----- Nr. X/7 -----)

der Frau am 24. Januar 1911 (Standesamt Pfa. Blumenau ----- Nr. 79/1921 -----)

B 151. Heiratsurkunde (mit Elternangabe).

Verlag für Standesamtswesen G. m. b. H., Berlin SW 61, Gitschiner Str. 109. (f. 35)

B 151

Obr. 6 Oddací list manželů Kühnových, 17. října 1942 v Pardubicích, věnováno Viliamem Kühnem

Obr. 7 Svatební fotografie manželů Kühnových, foceno v Pardubicích, ateliér Pavelka, 1942, věnováno Viliamem Kühnem

Obr. 8 Fotografie manželů Kühnových, foceno 1944, Pardubice, věnováno Viliamem Kühnem

Land: Böhmen.
Czechoslovakische Republik.

Politischer Bezirk: B.-Leipa.

Nr. 1081/23

Heimat-Schein

Womit von der Gemeinde Langenau
bestätigt wird, daß

Willibald Kühn

geboren am 9. Juli 1909 in Langenau

Charakter, Beschäftigung: Sattlerlehrling

Stand (ledig, verh.): ledig

Religion: r. k.

in dieser Gemeinde das Heimatsrecht besitzt.

Bürgermeisteramt Langenau,

am

6. Oktober 1913

Für die Gemeinde:

Julius Meissner
Gemeinderat.

Roman Krišol
Bürgermeister.

Willibald Kühn
Eigenhändige Unterschrift der Partei.

GUSTAV ALBERT, HAIDA

2204
46/449697 41/108309

Obr. 9 Potvrzení Kühnova domovského práva v Langenau, věnováno Viliamem Kühnem

Dne 19.7. 19 45o 18,30 od. v Pardubicích ul. Úzká 828

ZADRŽEN(A) BYL(A)

pro příslušník^{Nečinn} něm. krim. policie

č. 526/45

jméno Kühn x Willibald roz.

nar. dne 9.6.1909 v Skalice u Č. Lípy okr. Č. Lípa

křtěn v Č. Skalice okr. Č. Lípa

domovská obec Horní Jelení okr. Vys. Mýto

stav žonatý národnost německá náboženství ř.k.

povolání sekretář, něm. krim. pol. bytem Pardubice, Sladkovského 1875

školní vzdělání obecná a měšťka voj. služba pěší pluk 26 Banská Bystrice

Rodiče: otec František-zemřel manžel-ka Margita roz. Hergotová

povolání otce děti -

matka Anna roz. Rosenay U osob mladistvých (do 18 let):

byt rodičů Chrast u Chrudimi Jméno poručníka

sourozenci Marie, provd. Janatová jeho byt

nevlastní Karel a Jaromír Alinče poručenský soud

Zadržení provedl insp. Fišera

Stanice: bezp. policie prohlédnut v přítomnosti

Vlastní věci: Domovský list, školní vysvědčení, četnická legitimace, různé doklady, svazek klíčů, košile svetr, pánice, pero, pouzdro na cigarety, ponožky, 1 snubní prsten a zlatý prsten se zeleným kame- nem, stříbrné hodinky Omega-kapesní, síťka na vlasy, 5.160 K a nějaké drobné na hotovosti, několik RM

Dolické věci:

Willibald Kühn

Osobní doklady (datum, číslo, místo a úřad vyhotovení):

Spoluúčast s

umístěn v cele č.

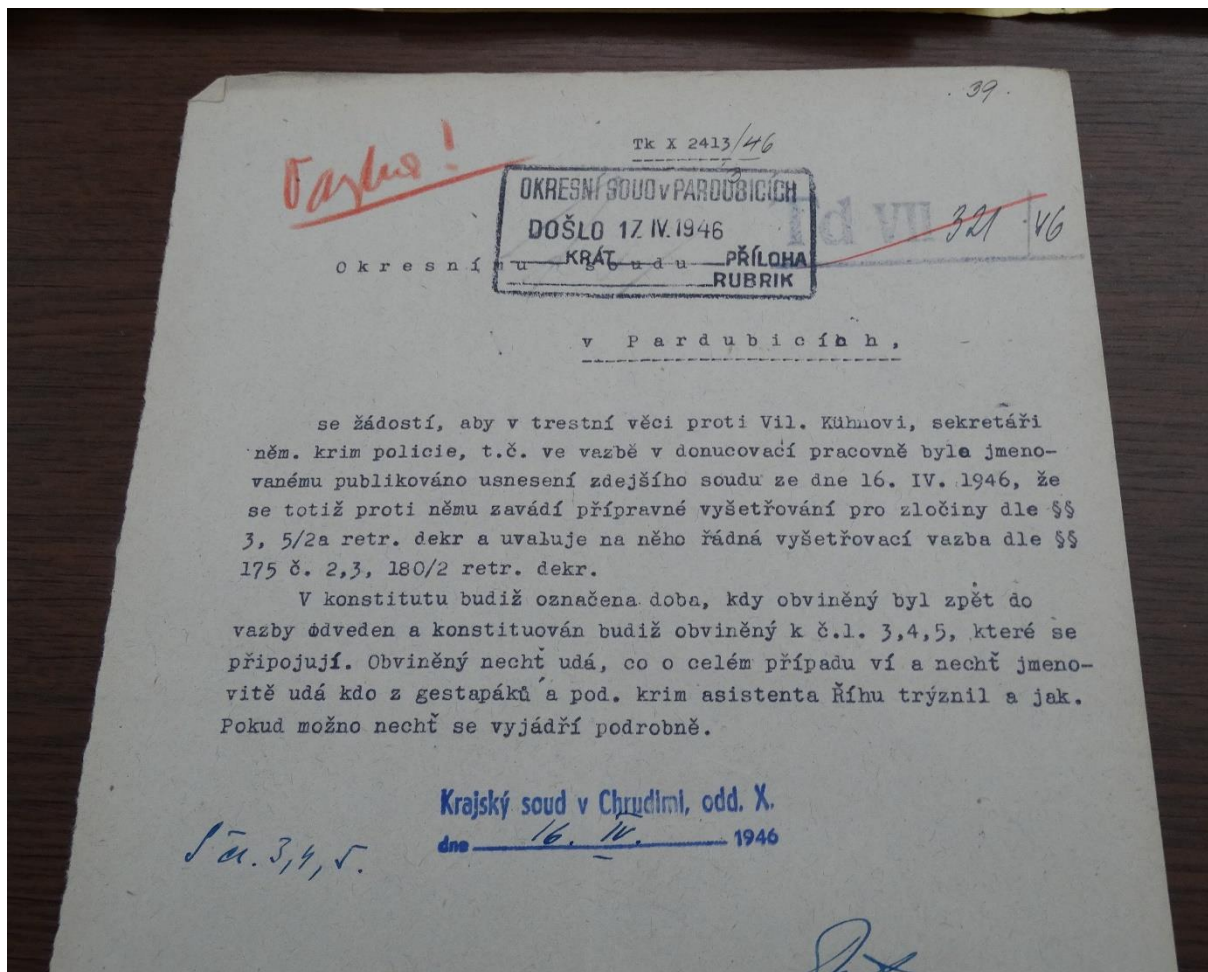
Číslo vězně:

Otisky prstů:

Zatčení nařídil:

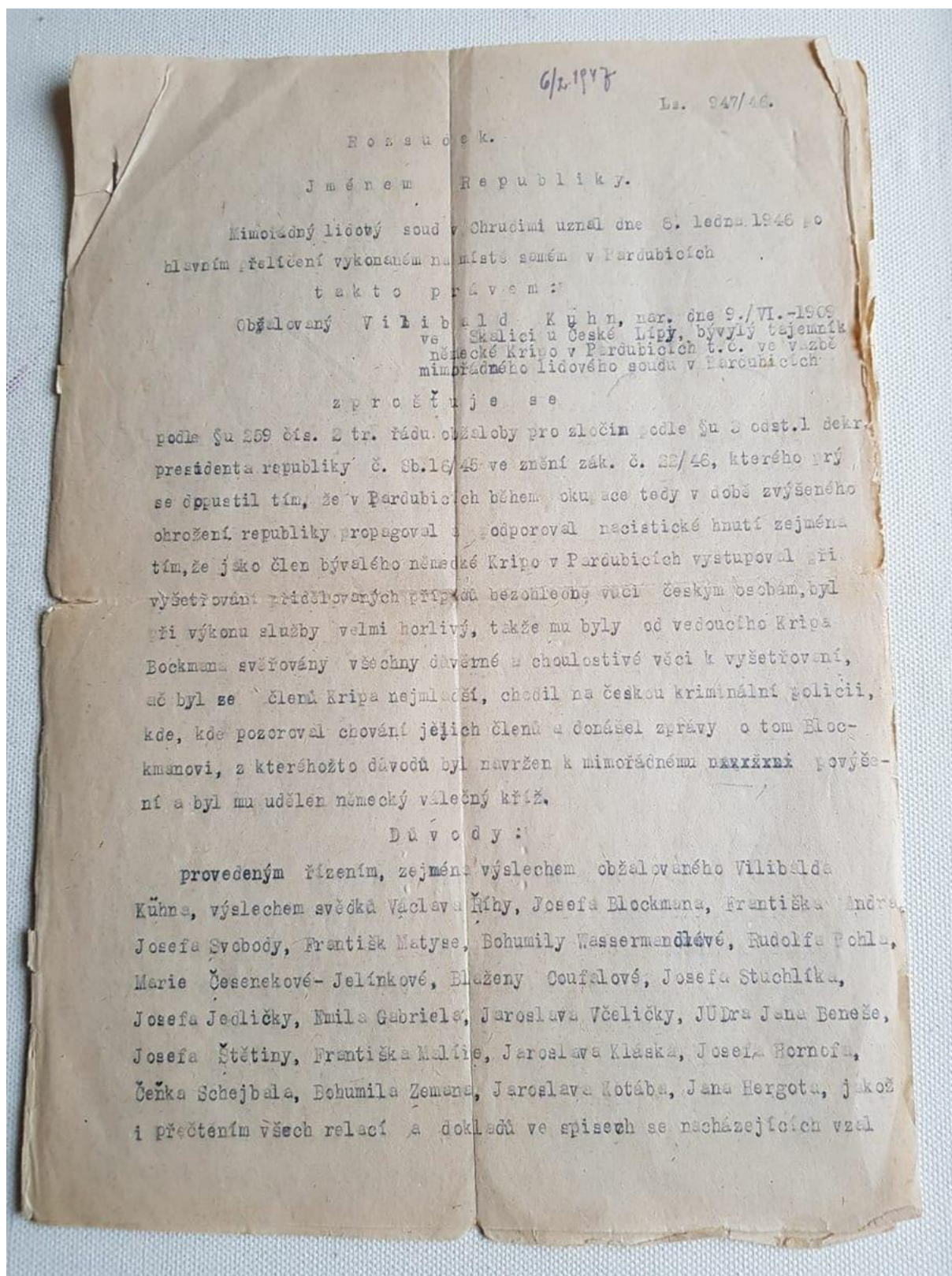
5

Obr. 10 Protokol o zadržení Wilibalda Kühna 19. července 1945 v 18:30 v Pardubicích, ze spisu MLS

Obr. 11 Zpráva Okresnímu soudu o tom, že se na Wilibalda Kühna uvaluje řádná vazba, ze spisu MLS

Obr. 12 Rozsudek jménem republiky, 8. ledna 1947, věnováno Viliamem Kühnem

OSVEDČENIE

Podľa § 1, odst. 4. ústavného dekrétu prezidenta republiky zo dňa 2. augusta 1945 čis. 33 Sb., osvedčuje okresný národný výbor ~~okresného národného výboru - Bratislava~~ v Bratislave že Vilibald Kühn

narodený dňa 9.VI.1909 v Skalici u príslušný do obce Hor.Jeleni Českej Lipy okres Vysoké Myto bytom v Stupave je osobou národne spoľahlivou. Je Českej národnosti, prihlásil sa v úradnom hlásení, totiž pri sčítaní ľudu v r.1940

za Nemca — Mačara, avšak k tomuto prihláseniu došlo z donútenia alebo z iných zvláštneho zreteľa hodných okolností, totiž prihlásil sa za Nemca pod nátlakom

Okresný národný výbor preskúmal uvedené skutočnosti a dôvody žiadosti uznal za správne a pravdivé.

Menovaného treba preto považovať za osobu českej nemeneckej národnosti, ktorá nestratila československé štátne občianstvo podľa § 1 odst. 1. uvedeného dekrétu.

schvaľuje

v Bratislave dňa 24.VII. 1947

(predseda okresného národ. výboru — Mačara — okresného národného výboru - Bratislava)

Cis. 33731/2/VII-47 v Bratislave dňa 22.VII.1947

Povereniec Vilibald Kühn vnútorné toto osvedčenie schvaľuje, čím československé štátne občianstvo horemenovanému je zistené.

za poverenika: Vilibald Kühn

Obr. 13 Osvědčení o československém občanství z 24. srpna 1947, věnováno Viliamem Kühnem

O d p i s .

Kolok za 20 Kčs. -----

----- O s v e d č e n i e -----
----- o politickej a národnej spoľahlivosti -----

Obvodová rada Bratislava XV - Lamač svedčí, že
Viliam K ü h n , narodený 9. VI. 1909 v Skalici, okr. Česká
Lípa, prísl. tamtiež, obyvateľ lamačský č. 73, zamestnaním
úradník Fondu národnej obnovy v Bratislave, ženatý, národnosti
českej, je po stránke politickej a národnej -----

----- s p o ĺ a h l i v ý . -----

Bratislava XV - Lamač, dňa 10. marca 1948. -----

----- M.P. Obvodová rada NV mesta Bratislavy -----
----- Mestský okres XV. Lamač. -----

----- Nečitateľný podpis v.r. -----

Tento úradný list musí byť opatrený kolkom za 20 Kčs. -----

Zo súdnej kancelárie okresného súdu v Bratislave
odd 1 dňa 11. III. 1948

Handwritten signature
s. k. a

Obr. 14 Osvědčení o politické a národní spolehlivosti, věnováno Viliamem Kühnem

9 Seznam pramenů a literatury

Seznam archivních pramenů

Státní oblastní archiv Zámorsk (SOA Zámorsk):

fond Mimořádný lidový soud Chrudim, spisy:

sign. LS 022/47 František Ander.

sign. LS 940/46 Josef Bockmann.

sign. LS 131/46 Wilibald Kühn.

fond Oberlandrát Pardubice:

pomůcka č. 8550, Inventář

sign. 66, dopis Dr. Schillingovi o projevení zájmu o budovu musea z 4. května 1939

Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra v Praze (ABSMV Praha):

Fond 309 Gestapo Hradec Králové a Pardubice:

sing. Z-7-21/52, 1951

sing. 2M:12408, 1945

sign. 309-8-1

Archiv Hlavního města Prahy:

Fond: Malý retribuční dekret

sign. 36-58073

Pamětníci

Viliam Kühn, narozen 12. prosince 1945 manželům Wilibaldovi a Margaritě Kühnovým

Seznam literatury

AILSBY, Christopher. *Třetí říše: den po dni*. Praha: Naše vojsko, 2005. 189 s. ISBN 80-206-0752-8.

BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Ostrava: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X.

BUTLER, Rupert. *Gestapo: dějiny Hitlerovy tajné policie 1933-1945*. Praha: 2004. ISBN 80-7352-077-2.

DELPLA, François. *Norimberský proces: poučení z historie*. Praha: Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-339-7.

FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Academia, Praha, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0.

HEYDECKER, Joe J. - LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0.

JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha, 1989. ISBN 80-04-21189-5.

JANEČKOVÁ, Eva. *Státoprávní uspořádání Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-419-0.

JARÁ, Karla a kol. *Všední život na Pardubicku v období nacistické okupace a druhé světové války: (15.3.1939 - květen 1945)*. Pardubice: 2012. ISBN 978-80-86934-15-0.

JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha: 2008. ISBN 978-80-7260-206-3.

JECH, Karel - KAPLAN, Karel. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945, dok. č., 13, s. 237-249*. ISBN80-7239-115-1.

KLABUNDE, Anja. *Magda Goebbelsová: nástin jednoho života*. Praha: 2009. 358 s. ISBN 978-80-7309-675-5.

KUKLÍK, Jan. *Mýty a realita tzv. "Benešových dekretů": dekrety prezidenta republiky 1940-1945*. Praha: Linde, 2002. 511 s. ISBN 80-7201-352-1.

NĚMEČEK, Jan, *Pardubice za nacistické okupace*, Východočeský sborník historický 29, 2016, č. 1, s. 181.

NĚMEČEK, Jan - KUKLÍK, Jan - NOVÁČKOVÁ, Helena - ŠTOVÍČEK, Ivan (eds.), *Československá zahraniční politika v roce 1942. Dokumenty československé zahraniční politiky*, sv. B/3/1, Praha: Ústav mezinárodních vztahů a Historický ústav AV ČR 2010. ISBN 978-80-7286-250-4.

NĚMEČEK, Jan; KUKLÍK, Jan; NOVÁČKOVÁ, Helena, ŠTOVÍČEK, Ivan; BÍLEK, Jan (eds.), *Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně, díl II (1942)*. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR 2012, 75. schůze vlády, s. 782. ISBN 978-80-86495-71-2.

PODDANÁ JANA – NETUŠIL, Lubomír – KLIMPL, Miroslav. *Pardubická zastavení: toulky městem s historickým ohlednutím*. Pardubice: Helios, 2002. ISBN 80-85211-11-4.

SPIRIT, Michal. *Tzv. Benešovy dekrety: předpoklady jejich vzniku a jejich důsledky*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0755-2.

ŠEBEK, František. *Toulky historií Pardubic*. Kniha 1. Pardubice: Helios, 2016. ISBN 978-80-85211-38-2.

Kolektiv autorů: *Pod hvězdou Davidovou: Židé na Pardubicku od 16. století do současnosti: výběrový katalog k výstavě uspořádané ve Státním okresním archivu Pardubice*. Vyd. 1. Pardubice: Státní okresní archiv Pardubice, 2014. 178 s. ISBN 978-80-86487-09-0.

Časopisecké studie:

DUBOVÁ, Zuzana. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi*. In: Sborník prací východočeských archivů. Zámrs: Státní archiv, 2008.

BYSTRICKÝ, Valerián. *Vystahovanie českých štátnych zamestnancov zo Slovenska v rokoch 1938-39*. In: Historický časopis. Bratislava: SAV, 1953-. R.1997 Č. 4, s. 184-197.

NĚMEČEK, Jan. *Gerhard Schmecktal*. In: Východočeský sborník historický, 1994, č. 4, s. 207-208.

NĚMEČEK, Jan. *Libuše volá Londýn. Radiodepeše vyměněné mezi vysílačkou Libuší a Londýnem 16. 4. - 5. 8. 1942*. In: Východočeský sborník historický 4, 1994, s. 213-261.

NEČAS, Jaroslav. *Legionáři před mimořádným lidovým soudem v Chrudimi 1945 – 1948*. In: Theatrum Historiae. Ústav historických věd: Fakulta filozofická: Univerzita Pardubice: 2016. s. 245 – 292.

Periodika:

Východočeský republikán, 17. 3. 1939.

Nepublikované práce:

Národní archiv, Praha, fond ÚV SPB, karton 2674, soutěž SPB, Praha: 1980. Karel Bíleš, František Krulich, František Vašek: Zločiny gestapa, SD a německé kriminální policie ve východních Čechách, rukopis ze soutěže ÚV ČSPB.

Bakalářské a diplomové práce:

PLACHÝ, Martin. *Pardubická služebna gestapa jako součást nacistického perzekučního aparátu*. Pardubice, 2012. bakalářská práce (Bc.). Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická

KOKEŠ, Luboš. Hana Krupková: *Příběh ženy mezi dvěma totalitami*. Pardubice, 2011. diplomová práce (Mgr.). Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická.

VITÁK, Petr. *Mezinárodní aspekty potrestání válečných nacistických zločinců po roce 1945*. Plzeň, 2012. diplomová práce (Mgr.). ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI. Fakulta právnická.

ZBOŘILOVÁ, Kristýna. *Mimořádný lidový soud v Chrudimi v letech 1945-1948*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 43 s. Bakalářská práce.

Internetové zdroje:

Badatelna.eu | Národní archiv - Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě. Badatelna.eu | paměťové instituce online [online]. Copyright © LemonBone s.r.o. [cit. 11.02.2018]. Dostupné z: <http://www.badatelna.eu/fond/959/uvod/1369>

Protektorát Čechy a Morava – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Protektor%C3%A1t_%C4%8Cechy_a_Morava

První republika – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_republika

Velký retribuční dekret se stal také nástrojem pomsty — ČT24 — Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 12.03.2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1334691-velky-retribucni-dekret-se-stal-take-nastrojem-pomsty>

Heydrichiáda. [online]. Copyright © [cit. 12.03.2018]. Dostupné z: <http://heydrichiada.pardubice.eu/cz/po-stopach-silver-a.html>